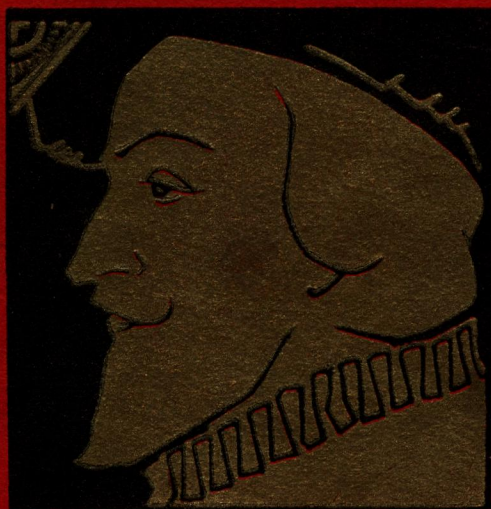

ШЕКСПИРЪ ЗА ЮНОШИ

ВЕНЕЦИАН-
СКИ
ТЪРГОВЕЦЪ

УИЛЯМЪ ШЕКСПИРЪ

ВЕНЕЦИАНСКИ ТЪРГОВЕЦЪ

ПРЕРАЗКАЗА ЗА ЮНОШИ

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

ХЕМУСЪ

А. Д. ЗА КНИГОПЕЧАТАНЕ И ИЗДАТЕЛСТВО — СОФИЯ

Кой е Шекспиръ? Кой е написалъ „Макбетъ“, „Кралъ Лиръ“, „Венециански търговецъ“, „Буря“ и „Хамлетъ“? Знае се, че въ Англия живѣлъ единъ актьоръ, който се родилъ въ Стратфордъ презъ 1564. и умрѣлъ въ 1616. година. Нему се приписватъ най-великитѣ творби на драматичната книжнина въ Англия. Нѣкои учени отдаватъ тия творби на лордъ Беконъ Веруламски. Но който и да е написалъ тѣ нареченитѣ Шекспирови драми — дали е актьорътъ Уйлямъ Шекспиръ, или е лордъ Беконъ, или е нѣкой неизвестенъ човѣкъ, — той ще да е билъ гениаленъ поетъ, единъ отъ нѣколцината синове на човѣчеството, чието дѣло ще пребже, защото е вѣчно.

Повечето отъ Шекспировитѣ пиеси се смѣтатъ за примѣръ на книжнина отъ тоя родъ. Освенъ споменатитѣ, за образцови се приематъ и драмитѣ „Ромео и Джульета“, „Ричардъ III“, „Отело“, „Сънъ въ лѣтна нощъ“, „Хенрихъ IV“ и „Кориоланъ“. Въ тѣхъ поетътъ е изразилъ съ поразителна правдивостъ и голѣма сила всички човѣшки чувства и страсти, всички вълнения — отъ най-бурното до най-неуловимото. Само необикновенъ гений като Шекспира може и да ужаси човѣка, и да го размѣе, и да го развлѣче, и да го трогне, и да го покърти, и да го натужи, и просто да му разкаже историята на нѣкоя душа, и внушително да му представи зрелището на най-мощни страсти, и да го омагьоса съ чаровенъ разговоръ, и да пробуди въ душата му най-възвишени чувства. Шекспиръ правѣлъ това естествено, безъ преструвка, много просто и свободно — както това се случва въ живота.

Шекспиръ оставилъ тридесетъ и седемъ пиеси — трагедии, драми и комедии. Освенъ това, написалъ петъ голѣми поеми и сто и петдесетъ и четири сонета. Повечето мѣ-

ста въ пиеситѣ сж написани въ стихове. Шекспировото книжовно наследство е огромно: чудно е, какъ е можаль единъ човѣкъ — за нѣкакви си тридесетъ години — да напише толкова нѣщо. Малцина поети могатъ да се равняватъ съ него дори само по количество. Но това нѣма значение. Да видимъ, какъ е творѣль тоя великъ поетъ. Той прочелъ една поема отъ Артъръ Брука и написалъ „Ромео и Джульета“. Но не превърналъ разказа въ трагедия, ами създалъ безсмъртна художествена творба, като заелъ отъ поемата само действието и главнитѣ участници въ него. Като прочетемъ стихотворния разказъ на Брука, ние научаваме, че нѣкога си имало въ единъ италиански градъ момъкъ и мома, които се обичали. Тѣ се вѣнчали тайно отъ своитѣ родители. Но момъкътъ извършилъ убийство въ разгнѣвено състояние и избѣгалъ. Родителитѣ на момата я накарали да се омжи за другиго. Тя не можела да стори това, защото обичала Ромео. Изпила отрова. Погребали я, като я смѣтнали за умрѣла; а тя била само изпаднала въ несвѣсть. Ромео се научилъ за смъртъта ѝ и се убилъ отъ скръбъ. Тя дошла на себе си, видѣла мъртвия Ромео, извадила ножа му и се пробола.

Брукъ разказва. Изкуството на драматурга не ще разказъ. То трѣбва да представи живо онова, що става. Драмата иска действие. Искане — всѣки да види ясно, какви сж дейцитѣ, що правятъ, защо постѣпватъ не тѣй, а иначе; да види — що става не само отвънъ, а и въ душитѣ имъ. Затова и пиесата се представя на сцена. Самиятъ ходъ на действието се сжщо промѣня — не е като въ поемата. Просто набелязанитѣ лица добиватъ голѣма живость: предъ насъ се явяватъ хора съ лични чърти, съ характеръ, съ свои навици. Всѣки мисли по свой начинъ и постѣпва, както го кара неговиятъ нравъ. Ромео и Джульета сж чеда на две семейства, които живѣятъ въ Верона, — стари, благородни семейства, които се мразятъ едно друго. Ромео и Джульета се обичатъ. Братовчедътъ на Джульета — Тибалдо — сжщо обича момата.

Той е свадливъ, мрази всички отъ другото семейство. Става двубой. Ромео го убива. За наказание го изгонватъ. Следъ това иде смъртта на момъка и момата. Никой вече не може да ги раздѣли: тѣ ще бждатъ вѣчно заедно. Тая смъртъ помирява дветѣ семейства. Бацитѣ на младитѣ покойници си искатъ прошка единъ отъ другъ. Тѣй чистата и пламенна обичъ побеждава омразата.

Въ какво състои величието на тая драма? Като я прочетемъ или видимъ на сцената, въ сърдцето ни бликва искрено съчувствие къмъ двамата млади, които хорската омраза раздѣля. Ние преживѣваме сжщото, което чувствуватъ тѣ, влизаме въ положението имъ, сливаме се съ тѣхъ. Ние сме трогнати, покъртени; ние страдаме заедно съ Ромео и Джульета. Драмата свършва много скръбно, ала ние преживѣваме скръбта не като въ живота. Тя не ни ожесточава срещу виновницитѣ, не ни озлобява; тя ни пречиства, облагодорява ни. И ние се примиряваме, както се помиряватъ семейства Монтеки и Капулети надъ гроба на двамата млади. Освенъ това, докато следимъ, какъ се развива действието, докле стигне до своя мраченъ край, ние преживѣваме редица най-разнообразни настроения: душата ни трепти презъ цѣлото време; за нѣколко часа ние минаваме презъ бързи промѣни на радостъ, надежда, скръбъ, възторгъ, тревога, въодушевление, отчаяние и примирение. Ако очакваме да получимъ тия преживѣлици въ живота, ще ни трѣбватъ години. За да ни даде драматургътъ всичко това, наистина е необходимо да бжде гениаленъ. Въ всѣка драма на Шекспира ние виждаме нѣколко души, които се борятъ; виждаме ясно, кое ги тласка къмъ борба; виждаме, кой побеждава, какъ побеждава, защо побеждава. Виждаме онова, което въ живота минава невидимо за насъ; а то е много важно, защото ни кара да опознаемъ сами себе си: и ние сме хора — като Шекспировитѣ херои въ драмитѣ.

Шекспиръ е широкъ поетъ, сиречь той засѣга много и разнообразни преживѣлици. Той е не само

скърбенъ, а и веселъ. Отъ него има комедии, па и трагедии тѣ му сж изпѣстрени съ комични мѣста. Ние виждаме, въ какво смѣшно положение изпада човѣкъ съ своитѣ заблуди, страсти и пороци. Виждаме, какъ самиятъ животъ се подиграва съ хората и ги прави смѣшни. Явяватъ се толкова комични лица, че само като ги погледнемъ — дори безъ да чуваме, що говорятъ — обхваща ни смѣхъ. А думитѣ имъ? Ами постѣпкитѣ? Шекспиръ е много остроуменъ. Той умѣ неусѣтно за четеца и зрителя да създаде такива сблъсквания между хората, че всѣки вижда, колко е и смѣшенъ и жалкъ човѣкътъ. Безъ да проповѣдва или декламира, поетътъ ни убеждава, че злото трѣбва да бжде победено, да бжде преодолѣно отъ човѣшката воля, да бжде обезвредено. Какъ да стане това? Действието въ тия пиеси се развива тѣй, че и участници и зрители се издигатъ полека-лека все по-високо. Тѣ навлизатъ съ душитѣ си въ особенъ свѣтъ, кждето злото, грозното, вредителното и позорното се виждатъ нищожни. Всичко низко изглежда, че лежи отвѣнъ оня възвишенъ свѣтъ, — нѣкжде въ далечни низини. То става неестествено, става смѣшно.

Шекспиръ въ изкуството си е толкова широкъ, колкото и самиятъ животъ. Въ пиеситѣ му добро и зло се явяватъ съседни, радость и скръбъ се смѣнятъ, благородно и низко вървятъ едно до друго, подиръ смѣшното иде трогателно, а следъ като си излѣзе ангелътъ, влиза дяволъ. Понѣкога дори тѣ участвуватъ едновременно въ действието. Сжщо — като въ живота. Въ природата има свѣтлина и сѣнка: иначе предметитѣ нѣмаше да изпъкватъ, нѣмаше свѣтътъ да бжде разнообразна и пѣстра картина. Така е и въ драмитѣ на Шекспира. Стане нѣщо: единъ се смѣе, другъ плаче или проклина. Дъщерята на единъ евреинъ-лихваръ — Шайлокъ — избѣгва съ единъ момъкъ и отнася зестрата си. Евреинътъ ще полудѣе отъ гнѣвъ: той хули, кълне, заплашва, ще излѣзе изъ кожата си. А цѣла Венеция се смѣе, подиграватъ се съ него. Тѣй Шекспиръ внася въ своитѣ

комедии скръбни случки и мрачни разговори, внася тежки и печални настроения. Сжщо тъй и въ трагедиитѣ му виждаме да се явяватъ веселяци, чуваме непринуденъ смѣхъ. Предъ насъ ставатъ случки, които ни връщатъ изгубената бодростъ. Шекспиръ не дава ни единъ образъ на съвършенъ човѣкъ: това не е и нужно, въ живота го нѣма. Ценно е — не да видишъ съвършения, а самъ да вървишъ къмъ все по-голѣмо съвършенство. И най-добритѣ характери у Шекспировитѣ драми си иматъ по нѣкоя слабостъ. Но и най-злитѣ иматъ и привлѣкателни чѣрти. Въ тоя напредѣкъ отъ мрака къмъ свѣтлината е свѣтлата вѣра на Шекспира. Затова той цени живота, затова обича свѣта. Той обича хората. Той знае, че всжщностъ нѣма зло, а само ограничено добро, което трѣбва да се освободи, да се опознае, да се усили, да се пречисти, да стане съвършено добро. Душата е, споредъ него, добра и склонна къмъ хубавото, но тя се заблуждава. Животътъ ще разкрие нейнитѣ грѣшки: тя ще познае себе си и ще се промѣни, ще стане друга, ще стане съвършена. У човѣка има сили за такава решителна промѣна. Въ пиесата „Буря“ виждаме единъ страненъ човѣкъ — Просперо. Той чувствува, че у него живѣе особна мощъ, която отличава самообладанитѣ, мждри и добри хора отъ ония, що сж роби на страститѣ си. У него живѣе силенъ човѣшки духъ. И съ тая духовна мощъ Просперо смогва да спечели власть надъ всички духове, сиречь надъ природнитѣ стихии, надъ силитѣ, които управляватъ вселенната и човѣшкия животъ. Той е магьосникъ. Шекспиръ е представилъ въ лицето на Просперо победителя надъ злото, непобедимата сила у човѣка, — оная сила, която може да властвува надъ цѣлия свѣтъ, ако се опознае и освободи, ако човѣкъ ѝ не прѣчи, като я затъмнява съ зло.

„Венециански търговецъ“ е една отъ най-хубавитѣ Шекспирови пиеси. Главенъ деецъ въ нея е Шайлокъ. Той е изобразенъ много живо: постѣпва по своему, и по своему говори, по своему чувствува. За

ония, които го не разбиратъ, Шайлокъ изглежда като чудовище. Той е, наистина, робъ на една силна страсть — обича паритѣ повече отъ всичко на свѣта: повече отъ дъщеря си, повече отъ живота си. Сребролюбieto го е направило безсърдеченъ. Но има мигове въ пиесата, когато въ спомена на стария лихваръ се мѣрка друго време: и той е нѣкога обичалъ — поне жена си. Тубаль му казва, че дъщеря му Джесика била дала нѣкому си единъ пръстенъ съ калантъ за една маймуна. „Проклета да е!“ — вика яростно Шайлокъ. — „Ти ме измжчвашъ, Тубале! Това е моятъ пръстенъ съ калантъ. Подари ми го Лия, още когато бѣхъ ергенъ. Азъ не бихъ далъ тоя пръстенъ и за цѣла гора съ маймуни.“ И Шайлокъ е билъ младъ, и той е ималъ жена, която обичалъ, навѣрно е обичалъ и детето си. Но това дете порасло, когато въ сърдцето на бащата порасла страшната страсть — сребролюбieto. И той се не грижелъ вече да знае, що мисли и чувствува момата. Цѣлъ день заетъ съ печелене пари, той и не говорѣлъ съ нея. Джесика почнала да страда. Тя не можела да търпи бащината си грубость, срамѣла се дори, че е дъщеря на тоя богатъ търговецъ безъ сърдце. У дома си живѣела като въ затворъ. А тя имала нужда да я обичатъ — и тя да обича нѣкого. Обикнала единъ християнинъ — Лоренцо — и избѣгала съ него.

Тукъ поличава душата на Шайлока. Той е поразенъ, съсипанъ. Той вижда, че до тогава не е билъ за дъщеря си нищо — и това го страшно оскърбява. Боли го и за това, че е опозоренъ предъ всички: дъщеря му избѣгала съ друговѣрецъ, значи — той е билъ лошъ баща, лошъ възпитателъ. Но най-дълбоко страда той отъ това, че Джесика му е отнесла жълтицитѣ и скъпоценнитѣ камъни. Най-важната пружина, която движи тая душа, е сребролюбieto. То прави лихваря безсърдеченъ — не само къмъ ония, на които дава пари заемъ, а и къмъ близкитѣ си: къмъ дъщеря си. Има ли нѣщо друго любовитно въ тая душа? Има: вѣрата и омразата. Той

единичъкът отъ всички, които участвуватъ въ действието, вѣрва наздраво въ Бога. Това изглежда малко чудно, но е тъй. Вѣрата на Шайлока е особна, тя е слѣпа вѣра, но е силна. Понеже вѣрва въ Бога, той се стреми да бжде честенъ, да живѣе тъй, че да не нарушава закона. Но и вѣра и законъ сж за него външни: той ги приема по лихварски — буквално. Той е увѣренъ, че неговитѣ печалби — като тия на патриархъ Якова, за когото разказва Библията, — сж опредѣлени и благословени отъ Бога, защото изпълнява закона.

Шайлокъ не обича никого. Но той умѣе да мрази силно, съ цѣлата си душа. Той мрази християнитѣ, мрази ги като евреинъ: съ това мисли, че угажда на Бога. Но да мрази Антонио той има и други основания. Преди всичко, Антонио не може да търпи евреитѣ. Той презира това „свето племе“, тоя „избранъ народъ“. Освенъ това, предъ всички търговци хули Шайлока, напада го и нарича неговата „законна печалба“ — лихва. „Нека бжда проклетъ отъ цѣлото си колѣно, когато му простя!“ — казва лихварьтъ. Мрази го и за това, че му прѣчи на търговскитѣ работи. И когато му се пада случай да му отмъсти, лихварьтъ не знае пощада. За да помогне на приятеля си, благородниятъ, великодушенъ и добъръ Антонио е принуденъ да вземе отъ евреина заемъ три хиляди жълтици. Той се съгласява да му подпише полица: ако не плати на срока паритѣ, Шайлокъ да му отрѣже фунтъ месо отъ гърдитѣ, близу до сърдцето. Тубалъ съобщава на своя съдружникъ, че Антонио билъ разоренъ. Шайлокъ веднага забравя и дъщеря си, и позора, дори и паритѣ. Той пламва отъ оная страшна радост, въ която гори ненаситна омраза: „Що, що, що? Нещастие? Нещастие?“ — пита нетърпеливо той, цѣлъ настрѣхналъ. Когато оня му казва, че корабитѣ на Антонио потънали, Шайлокъ цѣлъ засиява: — „Благодаря на Създателя, благодаря на Създателя!“ — вика той. — „И това е вѣрно? Това е вѣрно?“ Когато Тубалъ казва за Антонио: „... Бездруго ще фалира“, Шайлокъ си търка

радостно ржцетъ и весело извиква, като се наслаждава вече на своето отмъщение: „Много ми е приятно! Азъ ще го мжча, азъ ще го изтезавамъ! О, това ми е много приятно!“ Още по-силно се проявява неговата злобна радостъ въ сжда, когато лихварьтъ вижда, че има право да отсѣче кжсъ месо, сиречь — да убие Антонио.

При все това, Шайлокъ не е чудовище. Шекспиръ ни го представя тъй, че ние му влизаме въ положението, състрадаваме му, не го мразимъ. Неговата страна ние не можемъ да вземемъ, разбира се. Не всѣки отъ насъ може и да го обикне. Но не можемъ да го мразимъ: това е най-важното. И тукъ е гениалността на Шекспира. Той умѣе да ни внуши, че и Шайлокъ е човѣкъ, кара ни да разберемъ неговитѣ мжки, дори да видимъ, че понѣкога той има право. Какво право? Да убие Антонио ли? Не, разбира се. Да го мрази ли? Може би, не и да го мрази, но той има поне право да го не обича. Шекспиръ е правдивъ. Въ лицето на Антонио той ни не сочи човѣкъ безъ недостатъци, макаръ че Антонио е най-съвършениятъ мжжъ въ пиесата. Антонио е благороденъ, но по венециански. Той е великодушень, но къмъ добритѣ. Антонио не е съвършенъ човѣкъ. Той не разбира Шайлока, презира го, оскърбява го, хули го на стъгдата Риалто (венецианската борса). Шайлокъ търпи. „Азъ винаги пренасяхъ това, като повдигахъ съ търпение рамене. А търпението е наследственъ дѣлъ на цѣлия еврейски народъ.“ Ние се питаме: кой е благороденъ въ случая — тоя, който оскърбява ли, или оня, който понася търпеливо обидитѣ? Шайлокъ казва на Антонио: „Вие ме наричахте тогава псе, отстѣпникъ, злосторникъ, плюехте на моя еврейски плащъ — и всичко бѣше само затуй, че съмъ се ползувалъ отъ своето, както си знамъ.“ Дори и когато Шайлокъ е готовъ да му даде паритѣ, Антонио казва: „Азъ и сега съмъ готовъ да те нарека куче. Готовъ съмъ пакъ да те заплюя въ лицето и дори плесникъ да ти ударя. Ако си готовъ да дадешъ пари заемъ, дай ги...“ Антонио презира еврейтъ;

той забравя, че и тѣ сж хора. Шекспирѣ сочи човѣшкото у Шайлока — и съ това ни кара едва ли не да го обикнемъ. Ако не друго, ние поне разбираме, защо мрази той Антонио. И сме принудени да се запитаме, дали не бихме постѣпили и ние на негово мѣсто като него.

Предѣ сжда Шайлокѣ е жестокоѣ. Но причината за тая жестокостъ ние узнаваме преди това — отъ неговия разговорѣ съ Саларино. Лихварьтѣ изказва много важни думи, които сж станали прочути: „Той се надсмиваше надѣ моитѣ печалби, хулѣше моя народѣ, прѣчеше на търговскитѣ ми работи, охлаждаше моитѣ приятели, разгорещяваше враговетѣ ми. И защо всичко това? Затова, че съмъ евреинѣ. Та евреинѣ очи нѣма ли? Евреинѣ нѣма ли рѣце, органи, членове, чувства, привързаностъ, страсти? Мигарѣ той не яде сжщата храна, каквата и християнинѣтѣ? Мигарѣ се не наранява съ сжщото орѣжие и не е подхвърленѣ на сжщитѣ болести? Нима не се лѣкува съ сжщитѣ цѣрове? Нима не се стоплюва и той презѣ лѣтото, нима и той не мръзне презѣ зимата? Когато ни колете, мигарѣ не тече отъ насѣ кръвь? Когато ни гжделичките, мигарѣ се не смѣемъ? Когато ни дадете отрова, не умираме ли? А когато ни оскърбявате, да ви не отмъщаваме ли? Ако ви приличаме въ всичко останало, намѣ се ще да ви приличаме и въ това.“ Това обяснение е съвсемъ човѣчно. За да простишѣ, следѣ като сж те оскърбявали години подѣ редѣ, наистина трѣбва да се издигнешѣ надѣ човѣшкото. Шайлокѣ не казва, че стои по-горе отъ човѣка. Той иска само едно — и нему да позволятѣ да бжде човѣкѣ, сиречѣ да постѣпва като другитѣ. Следѣ тия думи ние го разбираме. Ние се питаме: издигналѣ ли се е нѣкой отъ насѣ надѣ отмъщението? Готовѣ ли е нѣкой отъ насѣ да отплати за злото съ добро? Съ други думи: не сме ли всички Шайлоковци? Ако Шайлокѣ е чудовище, чудовищно е цѣлото човѣчество.

Въ комедията „Венециански търговецѣ“ Шекспирѣ е представилѣ и два хубави образа на жени —

Джесика и Порция. Мжжетъ, както ги видѣхме, не сж се издигнали надъ обикновения човѣкъ. Шайлокъ мрази врага си. Но нито Антонио, нито нѣкой отъ другитѣ има силата да обикне своя врагъ. Тѣ сж християни, но не помнятъ думитѣ на Христа: „Обичайте враговетѣ си!“ Антонио е подписалъ полица. Но той се не грижи да върне паритѣ на евреина. Може би християнитѣ биха му заели, но той не иска отъ никого: и отъ по-рано нѣкаква тжга му е разяждала сърдцето, а когато разбира, че е фалиралъ, той изпада въ тжпо равнодушие. Сякашъ чака ножа на евреина да го отърве отъ живота, понеже самъ нѣма сила дори да се самоубие. Басанио сжщо не е особно високъ характеръ. Той не връща паритѣ на благодетеля си. Па и защо му сж били тѣ? За да се облѣче добре и да се ожени за хубавата и богата Порция. Наистина, той увѣрвавя приятеля си, че мислѣлъ да се освободи отъ голѣмитѣ дългове, които направилъ, като водилъ лекомисленъ животъ. Но когато отива въ замъка на хубавицата и се сгодява за нея, забравя приятеля си: трѣбва да дойдатъ хора отъ Венеция да му напомнятъ за него. Не е образецъ на човѣщина и Лоренцо, който подучва Джесика да обере баща си, па да избѣгатъ заедно. Колкото се отнася пѣкъ до многобройнитѣ приятели на Антонио, които го ужъ обичатъ, защото имъ е давалъ богати угощения, тѣ хулятъ единъ презъ другъ Шайлока и го винятъ въ жестокость, но ни единъ не пожелава да помогне на фалирания търговецъ съ пари, за да може да си плати дълга на лихваря.

Такива сж мжжетѣ. А женитѣ? Не ще и дума, Джесика не е примѣръ на добра дъщеря. Баща си тя не обича. Ограбва го, избѣгва тайно отъ кжщи и то съ християнинъ. Тя знае, какъ ще погледне баща ѝ на това. Но тя е хубава, обаятелна, иска да живѣе като хората, не ѝ се стои въ затворъ. Тя разбира униженията, на които баща ѝ подхвърля постоянно младия Гобо — и се държи съ момъка не като господарка, а като сестра.

Когато и той напуска кжщата, на Джесика тая кжща се вижда сжщински пъкълъ.

Но най-привлѣкателенъ е образътъ на Порция. Тя е една отъ най-добритѣ жени, които Шекспиръ е изобразилъ. Тя е весела — съвсемъ не прилича на Шайлока, който е мраченъ характеръ. Учениитѣ сравняватъ хубавицата отъ замъка Белмонтъ съ ония обаятелни жени, които е изобразилъ на своитѣ картини Тициано; а Шайлока уподобяватъ на изразителнитѣ и мощни старци, изписани отъ Рембранда. Порция е наистина благородна душа. Тя е хубава и нѣжна, почита хората, дружи съ своята слугиня, отнася се къмъ всички човѣшки. Въ втората половина на пиесата проявява много голѣмъ умъ, когато се заема да защити предъ сжда Антонио и да го отърве отъ ржцетѣ на жестокия евреинъ. Но Порция не е само умна, тя е и жена съ здравъ и силенъ характеръ. Тя се не колебае и въ най-решителнитѣ минути. Умѣе веднага да обмисли и да обсжди, що трѣбва да се направи. Тя обича поезията и музиката не тъй плитко, както мжжетѣ въ пиесата обичатъ изкуството. За тѣхъ то е забава, развлѣчение, а за Порция — душевна потрѣба. Нейната бодростъ е знакъ на добро душевно здраве. Тя е винаги весела, умѣе да намѣри и въ живота веселото, обаятелното, хубавото. На бждащето гледа съ свѣтла надежда. Порция е и ний-просвѣтениятъ човѣкъ въ комедията „Венециански търговецъ“. Наследница на голѣмо богатство, потомка на старъ княжески родъ, възпитана въ благородство, изящество и хубостъ, Порция не само говори, но и постжпва не като другитѣ. Има пленителна хубостъ въ нейнитѣ движения. Действията ѝ сж благородни, пълни съ доброта и нѣжностъ, обсждени, справедливи. Отъ самата нея се лѣе нѣкакво величаво изящество, като че предъ насъ не стои обикновенъ човѣкъ, а дете на нѣкоя друга планета, дете хората сж много по-свършени отъ насъ, земнитѣ люде. Порция е като слънце въ Шекспировата пиеса: тя свѣти съ своята мждра доброта и топли съ нѣжната

си обичь. Но тоя благороденъ блѣсъкъ, що иде отъ всичкитѣ ѣ думи и постѣпки, не е преструвка. У Порция той е нѣщо естествено: тя се е родила и отрасла съ него ; съ годинитѣ той се е усилвалъ, за да си остане вѣренъ знакъ на нейното вродено благородство. Въ веселото остроумие на тая мома нѣма и следа отъ грубитѣ шеги на Гобо или Грациано. Тя говори изтънчено — и когато каже нѣщо остроумно, то звучи като звънъ на чисто злато, а не — на подправена монета. Тя живѣе срѣдъ изящество: въ великолепенъ дворецъ, между хубави мраморни изваяния и картини отъ прочути живописци. Въ градинитѣ, кждето се разхождатъ ония, които сж дошли да искатъ ржката ѣ — сватовници отъ цѣлъ свѣтъ — подъ лавровитѣ дървета, свири очарователна музика и хората говорятъ за поезия, за чудесата на далечни страни, за величието на минали вѣкове. Надъ тая хубость блести съ своето ослѣпително сияние най-свѣршениятъ човѣкъ въ пиесата: блести Порция.

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

ВЕНЕЦИЯНСКИ ТЪРГОВЕЦЪ

Въ хубавия градъ Венеция, на брѣга на Адриатическо море, живѣеше нѣкога богатъ търговецъ на име Антонио. Въ онова време Венеция бѣше царица на моретата: въ нейни рѣце бѣше търговията, тя бѣше най-богата отъ всички републики. Голѣмитѣ кораби на Антонио, натоварени съ най-богати стоки, пѣтуваха навредъ, кждето водата бѣ достатъчно дълбока, за да ги приеме: къмъ Франция и Англия, къмъ Испания и Египетъ, къмъ Цариградъ, по Малоазиятскитѣ брѣгове, по Червено море, въ Персийския заливъ, къмъ Индия и дори по-далекъ. Антонио бѣше добъръ благородникъ. Уважаваха го не само за голѣмото му богатство, а и за доброто му сърдце. Той бѣ готовъ да помогне всѣкому, когато стане нужда. Имаше и сродници, па и много приятели, които го обичаха отъ сърдце.

Веднѣжъ той вървѣше скърбенъ и замисленъ по улицата. Среccнаха го двама негови приятели — Саларино и Соланио — и го запитаха, защо е натѣженъ.

— Право да ви кажа, не зная, — отвърна имъ Антонио. — И азъ самъ не разбирамъ, защо съмъ толкова скърбенъ. Отде е дошла тая тѣга, какъ съмъ се заразиль отъ нея — не мога да ви кажа. Просто не мога да позная себе си.

— И ние съ Соланио не сме много весели, — рече Саларино, — ала вашата скръбъ изглежда много по-дълбока. Разбирамъ отъ какво ще да е. Вашиятъ духъ витае надъ моретата, кждето плуватъ корабитѣ ви. Мисълта ви лети тамъ, дето — като нѣкакви именити велможи и богати населници на морскитѣ води — вашитѣ блѣскави и разкошно украсени кораби, надули платна, гледатъ отгоре горделиво дребнитѣ търговски корабчета, които прекланятъ съ почитъ глави, когато

минатъ край тѣхъ тия галеони, разперили гордо платенитѣ си крила.

А Соланио добави :

— Увѣрявамъ ви, че — ако азъ въртѣхъ такава смѣла търговия, каквато въртите вие, сърдцето ми би летѣло постоянно по следитѣ на моитѣ надежди. Всѣки мигъ щѣхъ да кжсамъ трева, да я дигамъ нагоре, за да узная, откъде духа вѣтърътъ. Всѣки часъ щѣхъ да разглеждамъ по картитѣ всички заливи и пристанища. Всичко, що би могло да породи въ сърдцето ми страхъ, че стокитѣ ми ще пропаднатъ, щѣше да изпълва душата ми съ дълбока скръбъ.

— Да, — каза Саларино. — И съ мене би било така. Щомъ духна съ уста да си поохладя горещото ястие, щѣхъ да си спомня, че по морето духатъ понѣкога много силни вѣтрове, и ужасъ щѣше да ме вледени, като си помисля, че буря може да потопа корабитѣ ми. Видя ли пѣсъченъ часовникъ, веднага ще ми дойде на умъ, че има дебели пѣсъчни насипи тукъ таме по морското дъно. И ще си представя тогава, че моятъ корабъ е може би затыналъ въ морския пѣсъкъ и навелъ своя носъ по-низко отъ бедрата си, за да целуне своя гробъ. А влѣза ли въ църква и видя каменнитѣ стени, може ли да си не спомня тутакси, че има разрушителни скали, о които и слабо да се удари моятъ крѣхъкъ корабъ, тѣ отведнѣжъ ще разпилѣятъ по морето неговитѣ блѣскави съкровища и съ копrienитѣ му платове ще облѣкатъ вълнитѣ на разбунтуваното море? Мога ли да си не представя, че цѣлото ми богатство се е превърнало изведнѣжъ на нищо? И какъ да ме не изпълни такава помисль съ дълбока скръбъ? Азъ съмъ увѣренъ, че Антонио тжгува, защото си мисли за своитѣ стоки.

— О, не, — отвърна търговецътъ. — Повѣрвайте ми, че не тжжа за това. Напротивъ, азъ съмъ много благодаренъ на своята сждба. Моитѣ стоки не сж само въ единъ корабъ: единъ ако потъне, другитѣ ще прис-

тигнатъ благополучно. Не всичкитѣ ми стоки сж по морето. И не всичкитѣ ми имоти зависятъ отъ прищѣвката на вѣтровоетѣ. Азъ не тжжа за търговски работи.

Докле приказвахъ, при тѣхъ дойдоха Басанио — сродникъ на Антонио — и още двама приятели — Лоренцо и Грациано. Тѣ бѣха тръгнали да дирятъ търговеца.

Лоренцо, веселъ момъкъ, рече:

— Следъ като намѣрихме Антонио, съ когото Басанио желаше да си поговори насаме, ние съ Грациано ще вървимъ да си гледаме работата. Но недейте забравя, любезни Басанио, че обещахте да се видимъ на обѣдъ.

А Грациано, голѣмъ бѣбрица, каза на Антонио:

— Много ми се виждате угриженъ. Изглежда, че се безпокоите постоянно, какъ да наредите живота си. Оня, който заплаща съ излишни грижи удобствата на своя животъ, не го спечелва, а погубва. Повѣрвайте ми: нѣкаква чудна промѣна има у васъ.

— Любезни Грациано, — рече търговецътъ, — азъ смѣтамъ тоя свѣтъ за такъвъ, какъвто си е той: сцена, кждето всѣки човѣкъ трѣбва да играе роля. А мене се паднало да играя скръбна роля.

— Тогава позволете пкъ на мене да взема роля на смѣшникъ. По-добре е — лицето ми да се сбръчка отъ веселба и смѣхъ, отколкото отъ грижа и скърби. Въ вашитѣ жили тече гореща кръвъ. Защо сте замръзналъ като нѣкое изваяние отъ камъкъ? Защо спите, когато трѣбва да бждете буденъ? Защо се оплаквате и негодувате толкова много, че по жилитѣ ви почва да се лѣе жлъчка? Антонио, азъ съмъ привързанъ къмъ васъ и ви говоря всичко това отъ обичъ. Недейте заприличва на ония хора, чиито лица сж неподвижни като застояло блато. Тѣ пазятъ винаги упорито мълчание, защото желаятъ навредъ да ги смѣтатъ за голѣми мъдречи, за много важни философи. Тѣ сякашъ мълкомъ казватъ: „Азъ съмъ пророкъ — и щомъ си от-

воя устата, дори кучетата ще млъкнатъ“. О, мой мили, мнозина такива познавамъ азъ. Тѣ се препоръчватъ за мждреци само съ това, че никога не казватъ дума. Увѣренъ съмъ, че ако се осмѣлятъ да позаговорятъ, всички ще ги разбератъ — какви пънове сж. Но за това ще си поговоримъ съ васъ после. Само недейте постъпва като ония глупаци. Хайде да вървимъ, мой Лоренцо. Сбогомъ за сега. Следъ обѣдъ ще продължа речъта си.

Когато останаха сами, Антонио запита сродника си, за каква работа го дири.

— Много добре знаете, — каза му Басанио, — че азъ живѣехъ, безъ да държа смѣтка, откъде колко получавамъ. Съ тоя лекомисленъ животъ си разбъркахъ съвсемъ работитѣ. Не ми е жалъ, че не мога да живѣя и за напредъ все тъй весело и разкошно. Моята главна грижа е — какъ да си разплатя голѣмитѣ дългове, които направихъ на много мѣста. Вамъ, Антонио, дължа най-много: дължа ви и пари, и приятелски услуги. Приятелството ме кара да ви открия всичкитѣ си кроежи и предположения, да ви кажа, какво съмъ намислилъ да сторя, за да се отърва отъ дълговетѣ си веднѣжъ за винаги.

— Моля ви, мой добъръ Басанио, — рече му търговецътъ, — кажете ми всичко. Ако вашитѣ кроежи и намѣрения сж честни (а вие сте билъ винаги честенъ човѣкъ), мога да ви увѣря, че и кесията си, и сърцето си, па и последнитѣ си сръдства бихъ далъ, само да ви помогна.

Басанио почна малко отъ далекъ.

— Още отъ дете, когато ми се случеше да хвърля стрела и да я изгубя, следъ това хвърляхъ друга — пакъ като нея и то въ сжщата посока. Но тогава си отваряхъ вече очитѣ на четири и гледахъ да намѣря изгубената. Като жъртвувахъ две стрели, понѣкога ми се случваше да намѣря и дветѣ. Тая случка отъ своето невинно детинство ви разказахъ, защото намѣренията ми и сега — когато съмъ вече възрастень — сж все

тъй невинни. Много ви задлъжнѣхъ, приятелю Антонио. Всичко, що ми захте, азъ изгубихъ като лековѣренъ момъкъ. Но, ако се решите да хвърлите втора стрела — пакъ натамъ, наждето пуснахте първата, азъ съмъ увѣренъ, че — като следя внимателно — или ще намѣря и дветѣ, или ще ви върна поне втората, а за първата ще ви остана признателенъ длъжникъ.

Антонио се малко докачи отъ тия думи.

— Вие ме познавате, Басанио, та нѣма защо да се съмнявате въ моята привързаностъ къмъ васъ. Съ това ще ме наскърбите повече, отколкото — ако бѣхте пропиляли цѣлото ми имущество. Само ми кажете, що да сторя: всичко съмъ готовъ да изпълня. Казвайте сега!

Тогава Басанио разказа на сродника си, що му се случило.

Въ замъка Белмонтъ, близу до Венеция, живѣла една мома, богата наследница, чудна хубавица, а още и много умна и добра. Тя се казвала Порция. Не само по име, но и по благородство на душата си, тя била равна на древната римянка — Порция, дъщеря на Катона и жена на Брута. Басанио се билъ виждалъ съ нея и отъ мълчаливия погледъ на хубавитѣ ѝ очи разбралъ, че момата го харесва. Мълвата за богатството, хубостта и добрината ѝ се носѣла по цѣлъ свѣтъ. Отъ всички страни идвали знатни момци да я искатъ: князе, графове, херцози, велможи.

— Като слънце свѣтятъ кждритѣ ѝ. Като златно руно се спусчатъ тѣ по тила ѝ, та превръщатъ нейния Белмонтски замъкъ въ нова Колхида, кждето вече не единъ юначенъ Язонъ се е явилъ съ надежда да победи. Вѣрвайте ми, приятелю: само да имахъ срѣдства да се явя и азъ между тѣхъ, като тѣхенъ съперникъ, нѣщо ми подсказва, че ще успѣя и ще стана щастливъ.

— Ти знаешъ самъ, — рече му Антонио, като чу това, — че имуществото ми е прѣснато по моретата. Пари за сега нѣмамъ, нито мога пъкъ веднага да си прибера своето. Но все вѣрвамъ, да се намѣри въ Вене-

ция човѣкъ — да ми заеме. Обиколи града, разпитай и узнай, доколко биха могли да ми дадатъ въ заемъ, срещу стокитѣ, които имамъ. Всичко, що бихъ можалъ да взема, на драго сърдце ще ти го дамъ, за да те изпратя както трѣбва въ Белмонтъ, при хубавицата Порция. Ти върви, та разпитай, а пъкъ и азъ ще потърся. Все ми се струва, че не биха отказали да ти дадатъ, ако ти стана поржчитель.

А въ хубавия замѣкъ Белмонтъ, който се издигаше на сушата, върху високо скалисто бърдо, одето се виждаше и Венеция, и блѣскавото сребристо море, и дългиятъ брѣгъ на Италия, — въ единъ отъ великолепнитѣ тремове тжгуваше младата Порция. Докле бѣ живъ баща ѝ, тя пжтуваше съ него по различни земи, виждаше все нови градове и хора. Животътъ ѝ минаваше като свѣтълъ празникъ. И на умъ ѝ не идваше да се омжжи. Но баща ѝ умрѣ. Тя остана сама въ замѣка — съ слугитѣ и слугинитѣ, отъ които най-много обичаше Нериса. Съ нея говорѣше често, ней разказваше мжжитѣ си. Спокойниятъ животъ бѣше почналъ да ѝ досажда. Свѣтътъ ѝ се струваше много голѣмъ, а тя — малка предъ него.

— Нерисо, — казваше Порция на слугинята си, — нѣмамъ вече сила да живѣя.

А Нериса ѝ отвърщаше :

— Бихте имали право да говорите тъй, ако бѣхте толкова нещастна, колкото сте сега честита. Но изглежда, че и щастието е като храната. И хората, които преяждатъ, боледуватъ — сжщо като онѣзи, които страдатъ отъ гладъ. И многото щастие омръзва на човѣка. Постоянното доволство почва накрай да го измжчва. Затова е най-честитъ оня, който има тѣкмо колкото му трѣбва. Хората, които живѣятъ въ разкошъ и излишества, скоро

остарѣватъ, а тѣзи, които водятъ умѣренъ животъ, доживѣватъ до дълбока старостъ.

— Добри правила знаешъ ти, Нерисо, и добре умѣешъ да ги изказвашъ, — рече Порция, като се усмихна.

— Но тѣ щѣха да бждатъ още по-добри, ако ги изпълнявахме както трѣбва.

— По-лесно е да знае човѣкъ, що трѣбва да прави, отколкото да го прави. Ако и дветѣ нѣща бѣха еднакво лесни, селскитѣ параклиси щѣха да бждатъ църкви, а хижитѣ на сиромаситѣ — царски дворци. Добъръ проповѣдникъ е оня, който изпълнява това, що проповѣдва. По-лесно е за мене да науча двадесетъ души — какво трѣбва да правятъ, отколкото — сама да бжда една отъ тия двадесетъ и да следвамъ собственитѣ си наставления. Едно мислимъ ние, Нерисо, а друго желаемъ. Младостъта е луда: тя прескача като заекъ клопкитѣ, що ѝ слага добриятъ разумъ. Но защо говоря всичко това сега, когато ми предстои да си избира мъжъ? И защо казвамъ „да си избира“? Та азъ нѣмамъ право нито да избира оногова, който ми е по сърдце, нито да откажа на нѣкого — колкото и да ми се не харесва. Азъ трѣбва да изпълня волята на покойния си баща. Не ти ли се вижда жестоко това, Нерисо, — че нѣмамъ право ни на изборъ, ни на отказъ?

— Баща ви бѣше добродетеленъ човѣкъ, а на светитѣ хора идватъ щастливи мисли въ последния часъ. Затова той измисли тая лотария — да сложи въ една отъ тритѣ кутии — златна, сребърна и оловна — вашия образъ, безъ да ви обади, кжде го е сложилъ. Който улучи кутията съ лика ви, ще стане вашъ съпругъ. Баща ви е добре обмислилъ това. Той е тѣй нагласилъ лотарията, че само онзи момъкъ, който ви обича искрено, ще може да сполучи. А вие харесвате ли нѣкого отъ благородницитѣ, които вече идваха да се запознаятъ съ васъ? Какъ ви се видѣ неаполитанскитъ князь?

Порция се изсмѣ.

— Той ли? Тоя князь изглежда че се е родилъ въ конюшна: все за коня си говори и се хвали, че можель самъ да го подковава — като че ли да подковавашъ конь е Богъ знае каква голѣма дарба. Човѣкъ би си казалъ, че е синъ на нѣкой налбантинъ.

— Ами палатинския графъ?

— Той се постоянно мръщи и си свива веждитѣ, сякашъ иска да рече: „Само посмѣй да ме не вземешъ! . . .“ Разказвай му каквито щешъ весели случки, той ги слуша безъ усмивка. Ако още на младини се е навжсилъ толкова отчаяно, сигурно — когато остарѣе — ще се превърне на плачливъ философъ. Упазилъ ме Господъ и отъ двамата! По-добре да се ожена за мъртвешки черепъ, отколкото за нѣкого отъ тѣхъ.

— Ами какво бихте казали за френския боляринъ — господинъ Лъобонъ?

Порция си сви устнитѣ съжалително и каза:

— И него Богъ създалъ — човѣкъ както всички люде. Грѣшно е да се надсмивашъ надъ хората. Но при все това, тоя французинъ ми се вижда смѣшенъ. Коньтъ му е по-хубавъ отъ тоя на неаполитанеца. И той си бърчи веждитѣ, но това му нѣкакъ повече прилича, отколкото на палатинския графъ. Всички му се струватъ врагове. Птиче да запѣе — той веднага скача: готовъ е да се бие и съ сѣнката си. Никога не бихъ могла да обикна такъвъ човѣкъ.

— А какво ще кажете за младия англичанинъ, барона Фалконбричъ?

— Сама знаешъ, че не съмъ и говорила съ него. Не можемъ да се разберемъ. Той не говори ни латински, ни френски, ни италиански; азъ пъкъ не знамъ и дума английски. Отвѣнъ като го гледашъ — образецъ на примѣренъ човѣкъ. Но може ли да се приказва съ една кукла? Па и колко чудновато се облича! Сякашъ си е купилъ наметало отъ Италия, панталони отъ — Франция, шапка отъ — Германия, а обноски — отъ всички страни.

— Какво мислите за съседа му — шотландския лордъ?

— И той е страхливъ като французина. Англичанинътъ изглежда много по-добъръ отъ него.

— Какъ ви се вижда младиятъ нѣмецъ, внукътъ на саксонския херцогъ?

— Сутринъ, когато е трезвенъ, е отвратителенъ, а още по-отвратителенъ е следъ обѣдъ, когато е пиянъ. Когато е най-добъръ, е малко по-лошъ отъ човѣкъ; а когато е най-лошъ, е малко по-добъръ отъ звѣръ. Каквото ще зло да ми се случи — само дано ми не стане той мжжъ; но все вѣрвамъ — да намѣря срѣдство да избѣгна тая злополука.

— Нима, ако нѣмецътъ пожелае да си опита щастието и улучи кутията, вие ще му откажете ржката си? Недейте забравя, че заедно съ това ще откажете да изпълните и бащината си воля.

Тогавя Порция се размѣ и побърза да успокои разтревожената слугиня.

— За да се не случи такава беда, — рече тя на Нериса, — сложи, моля те, надъ кутията голѣма чаша рейнско вино. Каквото и да има въ кутията, нѣмецътъ бездруго ще предпочете чашата. На всичко съмъ готова да се реша на този свѣтъ — само да се не омжжа за гжба.

— Нѣма отъ що да се боите, господарке. Вие не ще попаднете на никого отъ тия господа. Тѣ ми съобщиха вече: решили били да се върнатъ по своитѣ домове и да ви не безпокоятъ вече съ настояване — да се омжжите за нѣкого отъ тѣхъ. Както се вижда, тѣ дирятъ нѣкакво друго срѣдство: не сж доволни отъ онова, що е предложилъ баща ви.

— Азъ пѣкъ съмъ решила, дори ако ми е сждено да доживѣя до дълбоки старини, да умра неомжжена, щомъ никой не успѣе да ме вземе както иска баща ми. Много ми е драго, че тия благородници, които въздишаха по мене, сж се вразумили най-сетне. На всички имъ

пожелавамъ добъръ пжтъ : между тѣхъ нѣма ни единъ, чието отсъствие да не съмъ желала отъ все сърдце.

Периса помълча малко, но си спомни нѣщо и каза отведнѣжъ :

— Помните ли, оная ученъ и храбъръ венециянецъ, който идваше тукъ съ Монфератския маркизь още когато баща ви бѣ живъ ?

— Да, да, помня го. Басанио бѣше той. Тѣй се казваше, струва ми се.

— Да, господарке. Отъ всички мъже, които съмъ видѣла съ глупавитѣ си очи, той е най-достойниятъ за мома като васъ.

— Добре го помня, — рече Порция. — Както съмъ го запомнила, той заслужва хвалбата ти.

Въ това време влѣзе единъ слуга и каза на Порция, че четирмата чужденци я търсѣли — да се сбогуватъ. Освенъ това, той ѝ съобщи, че дошълъ пратеникъ отъ пети чужденецъ — мароканския князь. Той билъ заявилъ, че господарятъ му ще пристигне въ замъка Белмонтъ надвечерь.

— Чудна работа ! — рече Порция, като чу това. — Въ сжщия мигъ, когато затваряме вратата следъ едного, ето че на нея чука другъ. Много би ме зарадвало, че идва пети чужденецъ, ако можехъ да му кажа „добъръ день“ толкова охотно, колкото казвамъ на четирмата „сбогомъ“. Но кой знае ? Ако той има нравъ на светецъ, а лице — грозно като на дяволъ, предпочела бихъ да ми стане духовникъ и изповѣдникъ, отколкото съпругъ.

И тя изпрати слугата, а сетне излѣзоха съ Периса.

БАСАНИО не знаеше, разбира се, че оная, за която постоянно мислѣше, е споменала името му тоя день. Той бѣ заетъ съ трудна работа : търсѣше въ заемъ пари. Като го знаеха, че не е пестовникъ, мнозина отказаха

да му дадатъ. И той се принуди да потърси богатия евреинъ Шайлокъ, голѣмъ лихваръ. Той го дири у дома му, но тамъ бѣше само Шайлоковата дъщеря, хубавата Джесика. Евреинътъ бѣ излѣзълъ.

Басанио го дири тукъ-таме по града и най-сетне го срещна на площадъта. Каза му, че иска подъ лихва три хиляди жълтици.

— Три хиляди жълтици ли? Добре.

— Да, господине, — рече Басанио. — Следъ три месеца ще ви ги върна.

— Следъ три месеца ли? Добре.

— Поржчителъ ми е Антонио.

— Антонио ли е поржчителъ? Добре.

— Ако не мога да ви ги заплатя азъ, той ще ви ги плати. Можете ли ми помогна? Голѣма услуга ще ми направите. Кажете ми — да зная.

Шайлокъ обмисли, па рече:

— Три хиляди жълтици, за три месеца и то съ поржчителството на Антония.

— Да, господине; какво ще речете?

— Антонио е добъръ човѣкъ, — каза евреинътъ.

— Разбира се, — рече Басанио живо. — Мигаръ сте чули отъ нѣкого, че това не е истина?

— О, не, не, не, не! — викна Шайлокъ. — Не ме разбирате. Като казвамъ „добъръ човѣкъ“, азъ искамъ да река — разбирате ли? — че има съ що да заплати. Само че сега нѣма на ржка ни пари, ни стока. Единъ отъ корабитѣ му плува къмъ Триполи, а другъ — къмъ Индия. Па на тържището ми казаха и това, че трети корабъ билъ изпратилъ въ Мексико, четвърти — въ Англия, а и останалитѣ били прѣснати по различни страни. Корабитѣ — знаете ли това? — сж просто дѣски, а моряцитѣ — хора. А по свѣта има земни и водни плѣхове, та още и земни и водни крадци: сиречъ — морски разбойници. Освенъ това, има и други опасности: вълни, вѣтрове и скали. Но Антонио, въпрѣки това, има съ що да за-

плати. Три хиляди жълтици ли? Предполагамъ, че отъ него лесно може да се вземе полица.

— Бжди увѣренъ, — успокой го Басанио, — може. Шайлокъ каза съ хитро намигане:

— И азъ искамъ да бжда увѣренъ, че може. А — за да се увѣря — искамъ да си помисля. Може ли да поприказвамъ съ Антонио?

Басанио предложи на евреина да отидатъ заедно на обѣдъ, че да поговорятъ съ Антонио.

Шайлокъ се възмути.

— Да обѣдвамъ съ васъ ли? Да ми мирише на сланина, да ямъ отъ сѣдини, въ които вашиятъ пророкъ е натикалъ съ заклевания дяволитѣ? Азъ съмъ готовъ да имамъ съ васъ, християнитѣ, вземане-даване, да се разговаряме, да се разхождаме и тѣй нататъкъ. Но нито ще седна да ямъ или да пия, нито ще се изправя да се моля съ васъ.

Въ това време дойде самъ Антонио. Шайлокъ го мразѣше по много причини. Мразѣше го, преди всичко, защото е християнинъ. Два пжти повече го ненавиждваше, понеже дава пари безъ лихва. Евреинътъ смѣташе, че Антонио прави това отъ голѣма простотия. Но тъкмо съ тази простотия търговецътъ му се виждаше опасенъ врагъ: за да платятъ на Шайлока по-малко лихва, вземащитѣ въ заемъ му сочеха за примѣръ Антонио, който не вземаше никаква лихва. Мразѣше го Шайлокъ и за това още, че търговецътъ не обичаше евреитѣ, па и не изпускаше случай — дето се събератъ търговци на приказка — да го похули за нечестнитѣ му печалби и да го нарече лихваръ. Та евреинътъ се бѣше отдавна заканилъ да му отплати скжпо за тия обноски, но му се не отдаваше случай.

Когато Антонио се приближи до тѣхъ, Шайлокъ го поздрави съ престорена любезность и му каза:

— Като си направихъ смѣтка, излиза, че отведнѣжъ не мога ви събра три хиляди жълтици. Но — нищо. Тубалъ, богаташътъ-евреинъ, ще ми помогне. Само ми кажете за какъвъ срокъ искате паритѣ.

Антонио го погледна възгордо, както се гледа по-доленъ, и рече студено :

— Шайлоче, макаръ че нѣмамъ навикъ нито да вземамъ, нито да давамъ пари въ заемъ — за да не плащамъ и да не вземамъ лихва, — сега ще трѣбва да наруша своето правило, за да помогна на своя приятель.

И, като се обърна къмъ Басанио, запата го :

— Знае ли негова милость, колко пари ви трѣбватъ ?

— Да, знамъ, — рече Шайлокъ : три хиляди жълтици.

— И за три месеца, — прибави Антонио.

— А, да, — рече евреинътъ — ужъ забравилъ. — Тъй, тъй : за срокъ отъ три месеца. И — подъ ваше поржчителство, нали ? Ще си помисля. Но — чуйте какво ще ви кажа. Вие, струва ми се, казахте, че не сте свикнали нито да вземате, нито да давате лихва, нито да се карате за проценти, нали ?

— Да, — отвърна Антонио. — Никога не правя такива нѣща.

— А знаете ли какъ постъпваше Яковъ, когато пасѣше овцетѣ на Лавана ? Премждрата му майка го бѣше научила, що да прави. Яковъ бѣше трето дете на свети Авраама.

Антонио рече нетърпеливо :

— Какво ни важи какъ е постъпвалъ Яковъ ? Отнася ли се това до нашата работа ? Лихва ли е вземалъ той или какво ?

— Не, — каза Шайлокъ. — Не, лихва той не вземаше. Тогава нѣмаше онова, което вие наричате съ глупавата дума „лихва“. Но това, което ще ви кажа, се отнася тъкмо до нашата работа. Лаванъ бѣ свързалъ съ него условие, че за награда на труда му ще му дава чернитѣ и пѣстри агнета, а бѣлитѣ ще взема той. За да раждатъ овцетѣ все пѣстри агнета, хитриятъ пастиръ обѣлваше кора отъ стѣблата на дърветата и я слагаше предъ тѣхъ. И тѣ раждаха все пѣстри агнета. Всички новородени агнета се падаха на Якова. Такава леснина

си бѣ избралъ той, за да печели — и Богъ благослови тая леснина. Та искамъ да ви кажа, некрадената печалба е благословена отъ Бога.

Антонио разбра, накжде бие евреинтъ.

— Яковъ не е билъ сигуренъ, че ще спечели. — рече той. — Сполуката не е зависѣла отъ него. Богъ му е опредѣлилъ и далъ печалбата. Нима искате съ това да оправдаете лихварството? Или за васъ среброто и златото сж като овцетѣ?

— Ба, — каза Шайлокъ. — кажи-речи, че е тъй: моитѣ пари се бързо размножаватъ.

Антонио се възмути.

— Виждате ли, Басанио, — рече той на приятеля си, — че дяволтъ може да се оправдае дори съ доводи отъ Свещеното Писание? Когато порочна душа гледа да се защити съ своето свидетелство, все едно е, че гледашъ злосторникъ, който се усмихва, или хубавъ плодъ съ изгнила сърдцевина. О, колко е хубава нагледъ измамата!

Шайлокъ се престори, че не чува. Той заговори пакъ за паритѣ.

— Три хиляди жълтици! Та това е много голѣма сума! За три месеца отъ годината — я да смѣтнемъ, по колко на сто се падатъ!

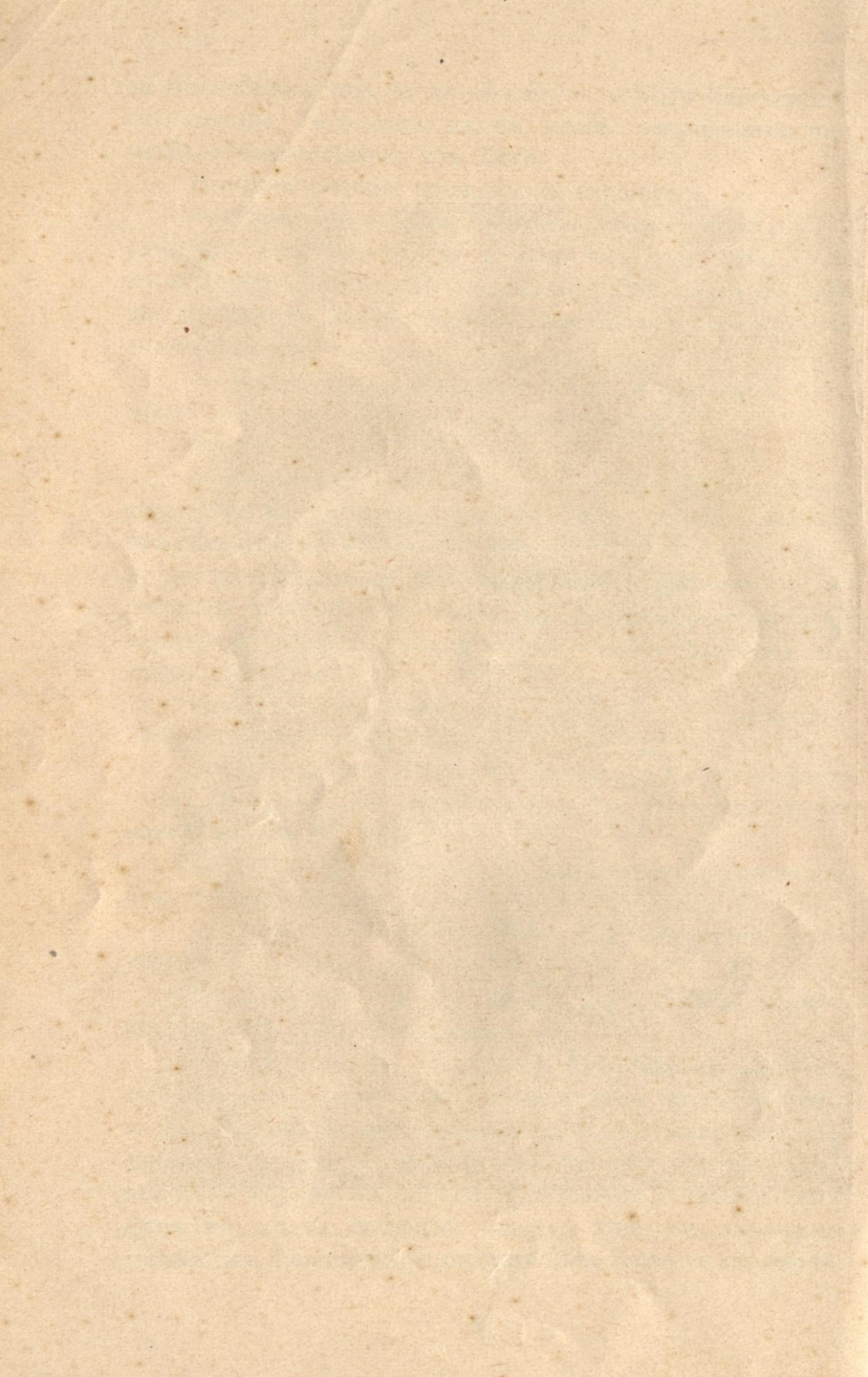
Антонио се раздражни отъ тоя бавежъ на евреина. Той му каза решително:

— Кажете ни направо, Шайлоче: искате ли да ни услужите, или не?

Но Шайлокъ знаеше, че отъ него зависи всичко въ тоя мигъ. Той не бързаше.

— Спомнете си, господинъ Антонио, — рече му той важно, — колко често сте ме хулили на тържището за паритѣ, що давамъ подъ лихва, и за процентитѣ, що вземамъ. Азъ преглъщахъ всички тия оскърбления, като подигахъ търпеливо рамена. Търпението е наследственъ дѣлъ на цѣлия еврейски народъ. Вие ме наричахте тогава псе, кождеръ и злосторникъ, плюехте на еврей-

ското ми наметало — и всичко това правѣхте само за туй, че съмъ се ползувалъ отъ своето, както си знамъ. Ето че дойде време и вамъ да притрѣбва моята помощъ. Нищо, случватъ се такива работи. Вие идвате при мене и ми думате: „Шайлоче, трѣбватъ ни пари.“ Тѣй молите вие, именно вие, — вие, който толкова често сте ме плюли по брадата, подхвърляли сте ми огризки отъ разни дребни сдѣлки, като на чуждо куче, което се е спрѣло предъ прага на вратата ви. Пари ви трѣбватъ. А що трѣбва да ви кажа азъ? Дали да ви отговоря: „Та мигаръ псето има пари? Нима е възможно — едно псе да ви даде три хиляди жълтици?“ Или пъкъ азъ трѣбва да си сменя предъ васъ шапката, низко да ви се поклоня и съ гласъ на длъжникъ, спрѣлъ дѣха си, да ви прошѣпна смирено: „О, най-високопочтени господине! Миналата срѣда вие ме заплюхте. Оня день ме замѣрихте съ хули. На другия день ме нарекохте куче. А ето, че азъ сега, отъ благодарностъ за тия ласкателства, ви нося толкова и толкова жълтици.“

Антонио кипна.

— Азъ съмъ готовъ и сега, — рече той гнѣвно, — да те нарека псе, пакъ да ти плюя въ лицето и дори плесникъ да ти зашлевя. Ако си съгласенъ да ни дадешъ пири, дай ни, но не — като на свои приятели. Че кжде се е видѣло — приятелството да принуждава приятелитѣ да плащатъ лихва! Не, евреино! По-скоро съмъ съгласенъ да ми дадешъ пари като на врагъ, та — ако ти ги не върна на срока — безъ да се церемонишъ, да си ги вземешъ отъ мене на сила.

Шайлокъ се поуплаши отъ тия рѣзки думи. Той дигна рѣще, разпери дебелитѣ си прѣсти и рече:

— Е, вижте какъ пламнахте! Напротивъ, мене се много иска да се сприятеля съ васъ, да спечеля вашата любовъ, да забравя позора, съ който сте ме винаги петнили, да ви помогна сега, когато имате нужда, безъ да ви взема за това петъ пари лихва — и то съ собствени пари, а вие не искате и да ме изслушате. Разберете,

че азъ желая да наредимъ тая работа чисто по приятелски.

Басанио рече недовърливо :

— Личи си, че искате по приятелски да я наредите.

— Да, да, — каза Шайлокъ убедително, — ще ви докажа това. Ей сега ще отидемъ при нотариуса. Ще ми подпишете проста разписчица, че — ако ми не внесете въ тоя и тоя день, на това и това мѣсто, до стотинка сумата, която ще означимъ на разписката, за вашата нередовность азъ ще отрѣжа отъ тѣлото ви единъ фунтъ месо, но ще го отрѣжа отъ дето поискамъ азъ.

— Добре, — каза Антонио, — тъй да бжде. Ще се подпиша подъ такава полица.

А сетне прибави съ подигравателна усмивка :

— Личи си, евреино, че сте безкрайно добъръ.

Но Бесанио махна съ ржка и рече :

— Не, не! Такава полица не бива да подписвате за мене. По-добре — да остана въ неволя, отколкото да подписвате такова страшно условие.

— Ба, — рече Антонио, — не бойте се: нѣма да пресроча. Още два месеца горе-долу — значи, тридесетина деня преди срока — азъ ще получа десетъ пжти повече пари отъ ония, които ще вземемъ заемъ.

Шайлокъ слушаше. Като видѣ, че работата почва да се нарежда, както му се искаше, той рече весело :

— О, отче Аврааме! Колко сж чудни тия християни! Тѣхната собствена страхливостъ ги кара да подозиратъ и другитѣ въ лоши намѣрения!

После се обърна къмъ Басанио и му каза хитро :

— Кажете ми самъ вие, господине ако той не внесе паритѣ на време, каква полза ще имамъ отъ тая неустойка? Фунтъ човѣшко месо!... Та колко струва то? Единъ фунтъ човѣшко месо се цени много по-низко не само отъ фунтъ овнешко, но дори и отъ козю.

И прибави тихичко съ любезна усмивка :

— Само за това му предложихъ това условие, за да си спечеля неговото благоволение. Ако е съгласенъ

— заповѣдайте: ще броя паритѣ на драго сърдце. Ако ли не ще — сбогомъ! Само ви моля, недейте обвинява сетне Шайлока, че не желаелъ да ви бжде приятель!

Антонио рече решително, да свърши разговора:

— Готовъ съмъ, Шайлоче, да подпиша полицата.

— Вървете тогава при нотариуса, — каза евреинътъ.
— Азъ ще дойда скоро следъ васъ. Кажете му тамъ, какъ да напише тая смѣтко-разписка, а азъ ще вървя да събера жълтицитѣ, па и да видя, какво става вкжщи. Оставилъ съмъ цѣлата си кжща подъ надзора на единъ ленивъ слуга, па и разваленъ, — много опасенъ надзоръ, господа! Ей сега ще ви настигна.

При тия думи евреинътъ изчезна. Антонио рече тогава, като погледна подире му:

— Върви, мой мили евреино! Какъ ви се вижда, Басанио? Той навѣрно скоро ще приеме християнството: станалъ е нѣщо много добъръ...

А Басанио каза замислено:

— Мръсенъ ми се вижда тоя човѣкъ. Намѣренията му сж зли, а езикътъ — хитъръ и сладъкъ.

— Хайде да вървимъ! — отсѣче Антонио. — Нѣма защо да се плашимъ отъ евреина: преди да дойде срокътъ на полицата, моитѣ кораби ще пристигнатъ.

И тѣ отидоха при нотариуса.

Въ Белмонтъ имаше гости. Пристигналъ бѣ мароканскиятъ князь съ своята свита — все чернокожи благородници като него. Въ единъ отъ разкошно украсенитѣ тремове седѣше Порция съ Нериса и другитѣ си прислужници. Зачу се тържественъ звукъ на тржби. Гоститѣ влѣзоха.

Мароканскиятъ князь се спрѣ предъ хубавицата, поклони ѝ се и рече:

— Недейте ме отхвѣля само за това, че съмъ черенъ: такава е мрачната премѣна, съ която ме е облѣкло

пладнешкото слънце — моятъ най-близъкъ съседъ. Нека дойде тукъ най-хубавиятъ отъ вси мъже, родени на северъ, — въ оная страна, дето ледътъ едва би можалъ да се разтопи подъ огъня на Феба. Нека отъ обичъ къмъ васъ и двама си разрѣжемъ кожата: ще видите чия кръвъ ще бжде по-червена. Вѣрвайте ми, благородна госпожице: моето лице е вселявало страхъ въ сърдцата и на най-храбитѣ. Кълна се въ своята обичъ къмъ васъ: най-хубавитѣ моми въ моята земя сж гледали съ голѣма обичъ лицето ми. Само за едно бихъ се решилъ да се лиша отъ тоя цвѣтъ на лицето си: за да ме погледнете, о, прекрасна повелителко, съ друго сърдце и други очи.

Порция се позасмѣ и рече:

— Азъ не мога да избира онова, което ще харасатъ моминскитѣ ми очи. Моята сждба зависи отъ лотарията. Азъ сама не мога да избирамъ. Но все пакъ бждете увѣренъ, доблестни княже, че — макаръ да е лицето ви черно, азъ ви почитамъ толкова, колкото и другитѣ, които сж идвали преди васъ тукъ.

— Благодаря ви, — каза мароканецътъ, като се поклони още веднъжъ. — Моля ви сега, заведете ме при кутиитѣ: искамъ да си опитамъ щастието. Кълна се въ тази сабя, която прободѣ самия персийски царъ и съ която спечелихъ три славни сражения на Султанъ Сюлеймана, — въ нея се кълна, че съмъ готовъ да затъмня и блѣсъка на най-смѣлитѣ очи съ свѣткавичния си погледъ, — да надвия и най-храбрия на земята, меченцата да откъсна отъ майка имъ, както бозаятъ, — и дори да се изсмѣя съ подигравка на лъва, гладенъ за плячка, — само васъ да спечеля, хубавице! Но ако двама играятъ на зарове, за да решатъ, кой отъ тѣхъ е по-храбъръ, може отведнъжъ тѣй да се случи, че ржката на по-слабия да хвърли зара по-сполучливо и да победи. Тѣй и азъ, ржководенъ отъ слѣпата богиня на щастието, може да изгубя това, което ще се падне на по-недостоеенъ отъ мене — и да умра отъ скръбъ.

Когато мароканецътъ свърши тая дължка речъ, Порция му каза спокойно :

— Трѣбва да се прежалите, защото отивате на премежди: или да се откажете отъ всѣкакъвъ изборъ или — преди да пристѣпите къмъ него — да се закълнете, че — ако не спечелите — никога вече на никоя жена не ще говорите за бракъ. Затова си помислете добре!

Князътъ рече решително :

— На всичко съмъ съгласенъ. Отведете ме при лотарията.

— Не, — каза Порция. — Най-напредъ ще идемъ въ храма, да дадете клетва. После ще заповѣдате на трапезата. А тамъ вече можете да си опитате и щастието.

— Да вървимъ! — рече князътъ. И добави: — О, сждбо, сждбо! Ти или ще ми даришъ за цѣлъ животъ щастие, или ще ме прокълнешъ завинаги съ своята жестокость.

И тѣ тръгнаха къмъ храма.

ШАЙЛОКЪ бѣ подхвърлилъ на сбогуване съ Антонио, че билъ повѣрилъ кжщата си на ленивъ и разваленъ слуга. Тоя момъкъ се казваше Ланчелото Гобо. Той не бѣше доволенъ отъ евреина: хранѣха го зле, караха го много да работи. А той, всжщность, не бѣше ленивъ, но повече обичаше приказкитѣ, отколкото работата. Голѣмъ бѣбрица бѣше. Когато нѣмаше съ кого да говори, говорѣше си самъ.

Той избѣга отъ кжщата на Шайлока, когато евреинътъ излѣзе. Но все му идѣше да се върне. Като се озова на улицата, почна да си приказва :

— Не ще и дума, моята съвестъ ще ми позволи да избѣгамъ отъ тоя евреинъ, господаря ми. Дяволътъ ме мушка подъ ребрата и ме подлѣгва, като ми дума :

„Гобо, Ланчелото Гобо, о, мой добъръ Гобо, мой добричъкъ Ланчелото Гобо, плюй си на краката, уфейкай!“ А съвестъта ми казва: „Недей! Пази се, мой честни Ланчелото, мой честничъкъ Ланчелото Гобо, недей уфейква, отпусни краката си на мира!“ Но дяволътъ все не мирясва и току ме подмушва да си прибирамъ вехториитѣ. „Напредъ!“ — казва дяволътъ. — „Въ името на небето те заклевамъ: бжди самообладанъ — и бѣгай!“ Добре, тъй да е. Но ето че съвестъта ми прегръща моето сърце и почва мждро да ме предумва: „Мой честни приятельо Ланчелото, нали ти си синъ на честенъ мжжъ...“ По право тя би трѣбвало да рече — „на честна жена“, защото майка ми бѣ наистина честна, но баща ми — право да си кажа — обичаше да посгрѣшва сегизъ-тогизъ: и той, като човѣкъ, си имаше нѣкакви навици... Та да си дойда на думата — съвестъта ми казва: „Ланчелото, недей се мърда отъ мѣстото си!“ — „Я тръгвай!“ — вика ми дяволътъ. — „Не мърдай отъ мѣстото си!“ — дума ми съвестъта. — „О, съвестъ моя,“ — казвамъ азъ, — „добъръ е твоятъ съветъ.“ Но и на дявола думамъ: „О, дяволе, добъръ е и твоятъ съветъ.“ Що да сторя? Покоря ли се на съвестъта си, ще трѣбва да остана у евреина, моя господарь, който — да ми прости Господь — сжщо не е малъкъ дяволъ. Ако ли избѣгамъ отъ евреина, то ще угодя на дявола, който — позволете ми да кажа това — е вече сжщински дяволъ. Но и дума не ще, че евреинътъ е живъ дяволъ и — ако говоря по съвестъ — моята съвестъ е жестока съвестъ, щомъ ме съветва да остана при дявола. Май че дяволътъ ми дава по-приятелски съветъ. Ще избѣгамъ, дяволе! Моитѣ петѣ сж готови да ти служатъ.

Въ това време се показа старъ човѣкъ съ кошница. Той се спрѣ предъ момъка и му рече:

— Господинъ момко, кажете ми, моля ви се, какъ мога да отида отукъ при господинъ евреина?

Ланчелото позна и по гласа и по лицето баща си.

Но старецътъ недовиждаше, бѣше току-речи ослѣпѣлъ. Той не можеше да познае сина си. Момъкътъ реши да изиграе съ него една шега.

Старецътъ повтори:

— Господине, млади благородниче, моля ви да ми кажете, какъ да отида при господинъ евреина.

Ланчелото рече важно:

— Ще тръгнете вдѣсно до първия завой. А при самия прѣви завой ще свиете влѣво. Но при завоя гледайте да не се обръщате ни налѣво, ни надѣсно, а да вървите право надолу, къмъ къщата на евреина.

Стариятъ Гобо рече отчаяно:

— Боже Господи! Не е лесно да се намѣри тоя пжтъ. Ами не можете ли ми каза: нѣкой си Ланчелото, който живѣе у него, живѣе ли или не?

Момъкътъ взе тържественъ видъ и запита:

— За господинъ Ланчелото ли говорите?

— За никакъвъ господинъ не говоря, господине, — отвърна старецътъ, — а за сина на единъ беденъ човѣкъ. Неговиятъ баща — макаръ че азъ казвамъ това, пакъ си е тъй, — е честенъ, но крайно беденъ човѣкъ, ала още се държи на крака.

— Добре, добре, баща му нека си бжде каквто ще. Ние говоримъ за младия господинъ Ланчелото.

Старецътъ се уплаши, да не би двамата да иматъ на умъ различни лица, та рече:

— За Ланчелото е дума, съ ваше позволение.

— Не за Ланчелото, — настоя момъкътъ, — а за младия господинъ Ланчелото.

— Не, не, за Ланчелото, ако ми позволи ваша милость.

— Значи, за господинъ Ланчелото. Недейте говори, старче, за господина Ланчелото, защото тоя младъ господинъ — по волята на ористницата и, да кажа на ученъ езикъ, по волята на тритѣ сестри и на другитѣ отрасли на наукитѣ, наистина свърши, или — както бихте казали вие безъ много осукване — отиде на оня свѣтъ.

Стариятъ Гобо викна изплашено :

— О, Боже Господи, спаси и помилуй! Та това момче ми бѣше едничка подпора! То бѣше патерица на моята старостъ!

Тогава Ланчелото рече шеговито :

— Че мигаръ азъ приличамъ на греда или тояга? Познавате ли ме, татко?

Старецътъ едва чу тия думи. Той бѣ много наскърбенъ.

— Ахъ, старини, старини! — изохка той. — Не ви познавамъ, млади господине, но ви моля да ми кажете, моето чедо — Богъ да го прости! — живо ли е или умрѣло?

Ланчелото се изсмѣ.

— Не ме ли познавате, татко?

— Охъ, господине, — каза стариятъ Гобо. — Азъ съмъ комахай слѣпъ: не мога да ви позная.

Тогава Ланчелото колѣнчи предъ баща си и му рече :

— Благословете ме, татко: азъ съмъ вашъ синъ.

Но старецътъ не вѣрваше на ушитѣ си.

— Моля ви се, господине, — каза той на момъка, — станете! Азъ съмъ увѣренъ, че вие не сте моятъ синъ Ланчелото.

— Азъ пкъкъ ви се моля, — рече синъ му, — престанете да се шегувате, а ми дайте своето благословение: азъ съмъ Ланчелото — сжщиятъ оня, който бѣше ваше момче, сега е вашъ синъ, а после ще стане ваше дете.

— Все не мога да повѣрвамъ, че сте ми синъ.

— Не знамъ, що да мисля за тая ваша невѣра, но азъ съмъ все пакъ Ланчелото, слугата на евреина, и съмъ увѣренъ, че Маргарита, вашата жена, ми е майка.

— Наистина, — каза стариятъ Гобо, вече повѣрвалъ донѣкъде, — Маргарита я казватъ. Но ако ти си Ланчелото, готовъ съмъ да се закълна, че си ми синъ. Хвала на Бога! Ти имашъ на подбрадъка си повече косми, отколкото моятъ конь Добинъ — на опашката.

Той се разплака отъ радостъ.

— Е, — рече следъ малко, — какъ се спогаждашъ съ господаря си? Азъ съмъ му донесълъ подаръкъ. Добре ли живѣете съ него?

— Добре? Та той е сжщински евреинъ. Решилъ съмъ да избѣгамъ отъ дома му и да отида при господинъ Басанио, който облича своитѣ слуги въ много хубави и нови ливреи. На Шайлока подаръкъ! Я по-добре му подарете вжже! Азъ умирамъ отъ гладъ при него. Толкова съмъ изпусталъ, че можете да ми преброите ребрата до едно. Много се радвамъ, татко, че дойдохте. А колкото за подаръка, дайте го на Басанио. Дано мога да постъпя на служба при него. Ако не поиска да ме приеме, ще забѣгна накрай свѣта.

Докле синътъ и бащата си говорѣха тъй, по улицата мина самъ Басанио, заедно съ слугитѣ си. Той ги разпращаше да канятъ приятелитѣ му на вечеря. На едного поржча нарочно да извика Грациано.

Когато го видѣ, че се задава отдалечъ, Ланчелото рече на баща си:

— Ето го, татко, ето го! Колко рѣдко щастие за мене! По-скоро да идемъ при него!

Тѣ се приближиха до Басанио и стариятъ Гобо го поздрави. Басанио запита стареца, отъ що има нужда. Оня се посбърка малко.

— Господине, — рече, — ето синъ ми, клетото момче . . .

— Не, господине, — намѣси се самъ Ланчелото, — азъ не съмъ клето момче, а слуга на богатъ евреинъ. Но, както ще ви обясни баща ми, азъ бихъ желалъ . . .

Старецътъ се ободри отъ тия думи на сина си и продължи:

— Той има, господине, както казватъ хората, особна дарба да слугува.

— Е, да, вѣрно е, — добави момъкътъ. — Азъ съмъ на служба при евреина, но имамъ силно желание, както ще ви обясни моятъ баща . . .

— Господарътъ му и той, — продължаваше стариятъ Гобо, — живѣятъ като котка и куче.

— Цѣлата работа е въ това, да ви кажа накжсо, — отново добави Ланчелото, — че, понеже евреинътъ ме притѣснява, това ме кара, както моятъ старъ баща ей сега ще ви обясни подробно . . .

Бащата подаде кошницата и рече:

— Азъ нося съ себе си гостба отъ гължби, която желая да предложа на ваша милость. При това, моля ви да благоволите . . .

Ланчелото се пакъ намѣси съ бърливия си езикъ:

— Да не хабимъ много думи. За мене лично моята просба е много важна, както ваша милость ще узнае отъ тоя честенъ старецъ, който — макаръ и беденъ старъ човѣкъ — е все пакъ мой родителъ.

Басанио не можа да се стърпи. Отъ тоя бърбрежъ той не бѣше разбралъ нищо.

— Я слушайте! Нека говори единъ отъ двама ви. Какво ви трѣбва?

— Искамъ да постѣпя при васъ на служба, — рече Ланчелото.

— Да, тъкмо това искахме да ви доложимъ, господине, — каза баща му.

— Добре, — отсѣче Басанио. — Азъ те познавамъ. Желанието ти е изпълнено. Шайлокъ, твоятъ господарь, говори съ мене днесъ за тебе. Той е съгласенъ — да бждешъ повишенъ, ако може да се нарече повишение това — да оставишъ службата си при богаташъ-евреинъ и да постѣпишъ при сиромыхъ като мене.

Па, като се обърна къмъ двамата, рече имъ:

— Хайде сега вие, баща и синъ, вървете си! Ти се сбогувай съ своя господарь, а после ела въ къщи.

Сетне се обърна къмъ единъ отъ слугитѣ и му каза:

— На тоя ще дадете ливрея — по-хубава отъ тая на другаритѣ му.

Когато си отидоха Гобовци, при Басанио дойде Грациано — голѣмиятъ бърборко.

— Имамъ една молба къмъ васъ, господинъ Басанио, — рече му той.

— Съгласенъ съмъ да я задоволя.

— Позволете ми да отида съ васъ въ Белмонтъ. Не бива да ми отказвате.

— Щомъ трѣбва, елате. Но чуйте, какво ще ви кажа. Вие говорите много грубо и си позволявате да казвате нѣща, които не сж за казване. Прекалявате и се горещите. На хора като мене и моитѣ приятели всичко това допада, па и вамъ прилѣга да говорите тъй. Но — разбирате ли? — за ония, които ви не познаватъ никакъ, вие изглеждате извънъ мѣрата свободенъ. Затова ви моля — сдържайте се! Инакъ ще ме уроните предъ хората и ще разбиеете надеждитѣ ми.

— Чуйте ме, господине, — рече Грациано. — Кълна ви се, че ще взема видъ на скроменъ човѣкъ, почти телно ще се разговарямъ съ другитѣ, ще гледамъ да не изтървавамъ лоши думи. Въ джеба си ще нося молитвеникъ, смирено ще навеждамъ глава; когато е време за молитва, ще си крия очитѣ ей тъй подъ шапката, ще казвамъ „аминъ“ и ще въздишамъ. Най-строга ще пазя всички правила на приличието — сжщо като ония, които умѣятъ да се преструватъ на светци, за да ги харесатъ лелитѣ имъ. Ако не постѣпвамъ така, никога вече недейте ми вѣрва.

— Добре, — каза Басанио, — ще видимъ.

Той бѣше угриженъ.

— Но по сегашната вечерь, — каза Грациано, — недейте сѣди за мене. Тая вечерь азъ правя изключение.

— Разбира се, — рече Басанио. — Жално би било, ако не развеселите приятелитѣ ми. Дори азъ ви моля — да бждете колкото се може по-веселъ и по-смѣлъ. При насъ ще дойдатъ приятели — само за да се посмѣятъ на воля. Хайде сега да се раздѣлимъ: азъ трѣбва да свърша една работа. За сега — сбогомъ.

ЛОРЕНЦО, приятелът на Грациано, бѣ скроилъ за сжщата вечерь една неприятна шега на евреина. Шайлокавата дъщеря Джесика бѣше хубава и умна. Тя се срамуваше, че ѝ е баща скжперникътъ-евреинъ, и често казваше на Ланчелото, че е дъщеря на Шайлока не по сърдце, а само по кръвъ.

— Грѣшно е да казвамъ такива думи, — но що да правя? Тѣй си е.

Тя дирѣше случай да избѣга отъ бащината си кжща. Лоренцо я бѣше обикналъ, а и тя го обичаше. Тоя день Басанио бѣ решилъ да покани на вечеря, между другитѣ гости, и Шайлока, за да покаже, че му е благодаренъ за услугата. А въ сжщото време бѣше разпоредилъ да приготвятъ кораба, — ако на сутринъта задуха попжтенъ вѣтъръ, да замине за Белмонтъ съ Грациано и слугитѣ си. Джесика бѣ чула всичко това отъ Ланчелото, който бѣше отишълъ да се сбoguва съ догавашния си господарь. Но евреинътъ не си бѣше вкжщи.

— Много ми е жално, — рече тя на момъка, — че ни напускашъ. Кжщата ни наистина е цѣлъ пѣкълъ, но ти пѣкъ бѣше въ нея веселъ дяволъ, та не усѣщахъ досада. Ехъ, щомъ си решилъ да си вървишъ, сбogомъ! Вземи тая жълтица.

Сетне му подаде и една записчица, па му рече:

— Ти ще видишъ на вечерята Лоренцо. Господарьтъ ти го е поканилъ. Дай му това, само че гледай да те не види никой.

Джесика бѣше добра и на Ланчелото стана мжчно, че трѣбва да се раздѣли съ нея. Той се дори просълзи, като си взе сбogомъ. А въ записката се казваше, че тази вечерь Джесика ще бжде сама вкжщи, та — ако Лоренцо иска да избѣгатъ — да отиде да я вземе. Тогава бѣше карнавалъ. Християнитѣ се маскираха. Еврейката щѣше да се облѣче като пажъ, щѣше да вземе колкото може злато и скжпоценни камъни отъ бащиния си ковчегъ — и да чака Лоренцо.

Ланчелото занесе записката на Лоренцо. Тоя му поржча да каже на Джесика, че ще дойде на уреченото време. Момъкът се запжти пакъ къмъ Шайлоковата кжща — да покани евреина на угощение въ дома на своя новъ господарь.

Той видѣ Шайлока предъ кжщата му: евреинътъ се връщаше. Ланчелото му каза, че си е намѣрилъ новъ господарь — Басанио — и го покани на вечеря отъ негова страна.

— Добре, — каза евреинътъ. — Щомъ си решилъ да слугувашъ нему, на добъръ ти часъ! Но скоро ще видишъ, каква голъма разлика има между стария Шайлокъ и младия Басанио.

И, като се обърна къмъ прозорцитѣ, викна:

— Ей, Джесико!

А после продължи:

— При него нѣма толкова да ядешъ, колкото ядѣше при мене.

И пакъ изви вратъ къмъ кжщата, па викна втори пжтъ:

— Ей, Джесико!

Сетне добави, като изгледа Ланчелото:

— Нѣма да спишъ, нѣма да хъркашъ, нѣма и да кжсашъ толкова дрехи, както правѣше тукъ.

И викна трети пжтъ:

— Ей, Джесико! Кжде си пкъ ти?

Провикна се и Ланчелото:

— Ей, Джесико!

Но Шайлокъ го изгледа ядовито.

— Тебе кой ти каза да викашъ? Азъ не съмъ ти заповѣдалъ.

Дъщерята на Шайлока се показа.

— Мене ли викате? Що искате? — запита тя, като излѣзе.

— Поканенъ съмъ тая вечеръ на угошение, — рече баща ѝ, — та ето, вземи ключоветѣ ми. Но знаешъ ли защо отивамъ тамъ? Тѣ ме поканиха, разбира се,

не отъ голѣма обичъ, а само за да ме поласкаятъ. Все пакъ, ще отида и ще ямъ, ще ямъ, ще ямъ — отъ омраза къмъ тѣхъ: нека плаща християнинътъ! А пъкъ ти Джесико, мое дете, наглеждай кжщата! Страхъ ме е, да не би нѣкакво голѣмо нещастие да ме сполети. Нѣщо зло се сякашъ готви: миналата нощъ сънувахъ торби съ пари.

— Господине, — рече Ланчелото, — моля ви, побързайте, защото моятъ господаръ чака идването ви.

— Да, да, — каза евреинътъ. — И азъ чакамъ да се видя съ него.

— Като се бавите, вие не ще успѣете да видите маскарада.

— Какъ? — викна зачудено евреинътъ. — И маскарадъ ли ще има тамъ?

Сетне се обърна къмъ дъщеря си и рече:

— Слушай тогава, мое дете: заключи всички врати и, ако чуешъ да се бие барабанъ или да пропищи изкривена тржба, да не си посмѣла да излѣзешъ на прозорцитѣ, нито да се наведешъ надъ улицата, за да гледашъ боядисанитѣ християни! Затвори капацитъ на прозорцитѣ: не ща — въ моето почтено жилище да влиза глъчката на глупава суета. Тако ми свещения жезълъ на Якова, никакъ ми се не ще днесъ да вечерямъ вънъ отъ кжщи. Но — нѣма какъ: трѣбва да вървя.

Той тласна Ланчелото и му рече грубо:

— Хайде, ти върви напредъ! Кажимъ, че идвамъ.

— Добре, — каза момъкътъ, — ще трѣгна преди васъ, господине.

И, като мина край Джесика, пришѣпна ѝ:

— Недейте го слуша! Вие все пакъ надникнете презъ прозорчето: ще мине християнинъ, който заслужава да го видятъ очитѣ на еврейката.

Шайлокъ видѣ това.

— Що ти каза тоя глупчо отъ племето на Агаръ?

— Каза ми „сбогомъ“, — отвърна тя. — Нищо повече.

— Той е добро момче, — рече Шайлокъ успо-

коенъ, — само че много яде. Пъха се навсѣкжде — и тамъ, дето не му е работа. По цѣли дни спи като дивъ котакъ. Не ща азъ търтеи въ своя кошерь. Затова му и дадохъ пѣтя. Затова го отстѣпихъ другиму — нека му помогне да изедатъ заедно цѣлата кесия жълтици, що взе заемъ. А ти, Джесико, хайде си влѣзъ сега въ кѣщи. Азъ може да се върна и веднага. Всичко направи както ти казахъ. Заклучи следъ себе си всички врати. Ти знаешъ пословицата: „Покритото млѣко котки го не лочатъ.“

Мръкна се. Предъ кѣщата на Шайлока се явиха маскирани момци: най-напредъ — Грациано и Саларино, а после — и самъ Лоренцо.

Джесика слѣзе и заклучи вратата. Човѣкъ би я взелъ за момче: толкова ѝ приличаха дрехитѣ на пажъ.

Бѣгството стана тъкмо на време, защото още на улицата съобщиха на Грациано, че угощението се отлага и евреинътъ ще се върне. Понеже задухалъ внезапно попѣтенъ вѣтъръ, Басанио решилъ да трѣгне сѣщата вечеръ за Белмонтъ.

МАРОКАНСКИЯТЪ князь чакаше нетърпеливо да си опита щастието. Чу се тържественъ свирежъ на тѣрби. Вдигнаха се тежкитѣ завеси. Предъ очитѣ на княза се разкри голѣмъ тремъ, нареденъ разкошно и украсенъ съ изтънченъ вкусъ. Порция и князътъ влѣзоха въ трема, а следъ тѣхъ — хората отъ свитата: — царедворци, благородни жени, момци и моми.

Порция заповѣда на слугитѣ да вдигнатъ завеситѣ и да откриятъ кутиитѣ. Сетне каза на чернокожия владѣтель:

— Благородни княже, можете да почнете избора си.

Мароканецътъ почна да разглежда кутиитѣ. Първата бѣ отъ злато. На капака ѝ пишеше: „Който ме избере, ще добие онова, което желаятъ мнозина.“ Вто-

рата бѣ сребърна. Надписътъ ѝ гласѣше: „Който ме избере, ще спечели всичко, що заслужва.“ Последната бѣ цѣла отъ олово. Отгоре ѝ се четѣше надпись, тежъкъ като самата нея: „Който ме избере, трѣбва всичко да пожъртвува и да прежали всичко, що има.“

Князътъ ги погледа, па запита Порция:

— А следъ като избира нѣкоя кутия, по що ще позная, че съмъ улучилъ?

Тя му отвърна:

— Въ една отъ тѣхъ е затворенъ моятъ портретъ. Ако налучите тази кутия, и азъ ще стана ваша съпруга. Изборътъ бѣше мжчень.

— Дано нѣкой отъ добритѣ богове ме упжти въ тоя изборъ, — рече си полугласно князътъ. — Хайде да видимъ. Най-напредъ ще прочета още веднѣжъ и тритѣ надписа. Какво казва оловниятъ похлупакъ? „Който ме избере, трѣбва всичко да пожъртвува и да прежали всичко, що има.“ Да пожъртвува всичко ли? А за какво? За олово ли? И всичко да прежали за простото олово? Чака го — значи — куршумъ: тия думи носятъ заплашване. Човѣкътъ, който прежалва всичко, прави това, само защото се надѣва на голѣма печалба. Но едно златно сърдце не ще се съблазни отъ най-презрения металъ. Затуй и азъ нищо не ще прежаля за оловото — и не ще пожъртвувамъ нищо за него.

Сетне той погледна сребърната кутия и рече все тѣй тихо:

— А ти, сребро, що искашъ да кажешъ съ своя цвѣтъ на невинность? „Който ме избере, ще спечели всичко, що заслужва.“ Всичко що заслужва ли? Спири се, марокански княже, и преди всичко премѣри съ върна ржка, що заслужвашъ. Ако ти оценишъ себе си добре, ще излѣзе, че заслужвашъ твърде много нѣщо: ти заслужвашъ да станешъ мжжъ и на тая хубавица. Но ако се усъмнишъ въ своитѣ дарби и въ добритѣ си страни, ти ще изкажешъ недовѣрие и въ себе си, па и въ онова, което заслужвашъ. Та тая хубавица азъ и

заслужвамъ. Заслужвамъ я съ всичко: съ благородна кръвь, богатство, възпитаностъ, изящество, но — най-много отъ всичко — съ своята обичъ. Не е ли време да прекъсна най-после тия догадки и да избира сребърната кутия? Но — хайде да прочета и думитѣ на златото.

Князътъ се наведе надъ гладката кутия и продължи да си говори, сякашъ никой го не чува:

— Тукъ пише: „Който ме избере, ще добие онова, което желаятъ мнозина.“ Та тъкмо тая хубава госпожица желаятъ мнозина! Цѣлъ свѣтъ я желае. Отъ четиритѣ края на земята се стичатъ тукъ благородни момци. Полята на Хиркания и дивитѣ пустини на Арабия сж превърнати въ пжтища, отъпкани отъ владѣтелитѣ, които бързатъ въ тоя замъкъ да видятъ прекрасната Порция. И царството на водитѣ, чийто гребенъ стига до облацитѣ и което опръсква лицето на самото небе — и то не може да спре чуждоземцитѣ: тѣ плуватъ по него като по ручей, за да видятъ хубавата Порция. Нейниятъ божественъ ликъ е тукъ, въ нѣкоя отъ кутиитѣ. Нима е въ оловната? Не, не бива и да се помисля за такова безчестие: то би било сжщинско кощунство. Или пъкъ лежи подъ сребърния капакъ — отъ тоя металъ, който е десетъ пжти по-ефтинъ и по-простъ отъ златото? О, грѣшна мисль! Не, никой не е още слагалъ толкова скжпъ алмазъ въ такова кржжило, по-просто отъ златото. Въ Англия има една златна монета. На нея е изобразенъ ликъ на ангелъ. Но тамъ той е отвънъ, а тукъ е вътре — лежи на постеля отъ злато.

И той рече съ високъ гласъ — буйно и решително:

— Дайте ми ключа! Азъ избрахъ тая кутия. Чакамъ да видя, каква е сждбата ми.

Порция му подаде ключа и каза:

— Ето ви ключа, княже. Ако намѣрите портрета ми въ кутията, азъ ще бжда ваша.

Мароканецътъ отключи кутията, но се изненада. Ржката му затрепери. Въ кутията имаше черепъ, а въ

праздното му око бѣ пѣхната сгѣната книжка. Той прочете на нея :

„Свѣтътъ често казва : не всичко, що блести,
„е злато. Въ златната гробница пѣлзи червей.
„Ако бѣхте толкова мждъръ, колкото сте смѣлъ,
„ако носѣхте въ младото си тѣло разума на
„стара глава, не би ви срещналъ толкова студѣн
„денъ приемъ. А сега — сбогомъ : вратата ви
„е отворена.“

Князьтъ рече съ отчаянъ гласъ :

— Да, съвсемъ студѣнъ приемъ. Напраздно отиде трудътъ ми. Благородниятъ пламъкъ на моето сърдце се замѣни съ ледѣнъ студъ. Сбогомъ, Порцийо ! Душата ми е препълнена съ мжка, та не мога да продѣлжа мига на радѣлата. Тѣй си отива той, който е изгубилъ онова, за което е дошелъ.

КОГАТО мароканскиятъ князь си отиваше, Басанио пжтуваше на корабъ за Белмонтъ. А въ Венеция се бѣше дигнала страшна глѣчка : Шайлокъ дирѣше дѣщеря си.

Още презъ нощъта, като се върна въ кжщи и не намѣри Джесика, евреинътъ разбра всичко. Той зарева отъ ядъ и скръбъ. Съ викове и стонове разбуди всички съседи, после отиде, та вдигна отъ легло самия дождъ, управителя на венецианската република, и го накара съ плачове и молби да трѣгне съ него, за да видятъ, не се ли е скрила избѣгалата дѣщеря въ кораба на Басанио. Но тамъ я не намѣриха. Евреинътъ — отчаянъ, побѣснѣлъ, обезумѣлъ — тичаше по улицитѣ и ревѣше, колкото му гласъ държи :

— О, моята дѣщеря ! Жълтицитѣ ! Дѣщеря ми избѣгала съ християнинъ ! Пазители на закона, справедливи сждии, дайте ми дѣщерята ! Върнете ми Джесика ! Торба, — не, две торби жълтици — и то съ моя печатъ, две торби двойни дукати — моята дѣщеря ги открадна !

И скжпоценнитѣ камъни — два най-скжпи, два най-рѣдки камъка — и тѣхъ открадна дъщеря ми! О, справедливи сѣдници, намѣрете ми дъщерята: у нея сж моитѣ жълтици и скжпоценни камъни!

А следъ него тичаха децата отъ града и викаха:

— Уха-а-а! Уха-а-а! Кжде му сж жълтицитѣ? Кжде му сж скжпоценнитѣ камъни? Кжде е дъщеря му?

Като се научиха за това, приятелитѣ на Антонио почнаха да си казватъ единъ на другъ:

— Дано Антонио не пресрочи, защото — както е побѣснѣлъ оня лихварь, ще гледа всичката си загуба да изкара отъ него.

А другъ казваше:

— Не му върви нѣщо — на Антонио. Вчера единъ французинъ ми разправи, че ужъ нѣкакъвъ венециански корабъ, натоваренъ съ богати стоки, потъналъ въ тѣсния проливъ, що дѣли френска земя отъ английска. Като чухъ това, спомнихъ си за Антонио и си рекохъ на ума: „Дай Боже — тоя корабъ да не е неговъ!“

А трети разказваше, какъ се сбогували съ Басанио.

— Нѣма по-добъръ човѣкъ на земята отъ него, — думаше той. — Басанио му рече: „Ще гледамъ да се върна колкото се може по-скоро.“ А пъкъ Антонио му отвърна: „Не. Ако е само за мене, недей бърза. Толкова време ти си замислювалъ своята работа — гледай дано я наредишъ добре! Колкото пъкъ за полицата, що дадохъ на евреина, за нея никакъ и да не мислишъ. Бжди веселъ, приказвай любезни думи, бжди щастливъ! Дано сполучишъ въ онова, за което си тръгналъ!“ И, като каза това, обърна се съ сълзи на очи, стисна ржка на приятеля си отъ сърдце — и тѣй се раздѣлиха.

А другъ добави:

— Той е нѣщо отчаянъ. Не му се и живѣе. Струва ми се, че само обичьта му къмъ Басанио го още крепи и привързва къмъ живота. Весели хора му трѣбватъ. Хайде да идемъ да го поразвеселимъ — че дано му попремине скръбьта и досадата.

БАСАНИО наистина стана щастливъ, както му бѣ пожелалъ Антонио. Ето какъ се случи това.

Малко преди да стигне той въ Белмонтъ, тамъ бѣ вече пристигналъ арагонскиятъ князь съ своята свита. И той бѣ отишелъ, като толкова други, да си опита щастието. И той трѣбваше да се закълне предъ Порция въ три нѣща: първо — да не казва никому, коя кутия е избралъ, второ — ако сгрѣши, да се не жени — и трето — ако не сполучи въ избора си, да напусне веднага замъка.

Когато дойде време да избира, и арагонскиятъ князь отхвърли оловната кутия, защото му се видѣ долно — да жертвува всичко за такъвъ грозенъ металъ

Предъ златната кутия той си каза:

— На тоя похлупакъ пише: „Който ме избере, ще спечели онова, което желаятъ мнозина.“ А що желае мнозинството? Който е писалъ това, очевидно, разбира подъ „мнозина“ оная глупава тълпа, що избира само по външенъ видъ и знае само това, на което я учи ослѣпѣлото око, — глупавата тълпа, която не надзърта никога вжтре, а като лястовичка си зида гнѣздо по външнитѣ стени, безъ да помисли, че тамъ е изложена на опасностъ. Не, азъ нѣма да избира онова, що желаятъ мнозина, защото не искамъ да се слагамъ между малоумнитѣ и да заставамъ наредъ съ тълпата простаци.

Останала бѣ сребърната кутия. Той прочете надписа ѝ, па рече:

— Ето що говори среброто: „Който ме избере, ще спечели онова, което заслужва.“ Много хубаво е казано. Кой, наистина, би можалъ да излъже щастието и почитьта, че да ги добие, безъ да ги заслужва? Никой не бива да превъзнася себе си по-високо отъ своитѣ заслуги. О, ако високитѣ мѣста, титли и звания се не даваха по кривъ пжтъ — и ако всички почести се печелѣха само съ истински заслуги, колко бедняци щѣха не да ходятъ голи, а да носятъ блѣскави дрехи! Колко много отъ ония, на които е дадена власть да заповѣд-

ватъ, щѣха да се подчиняватъ на други! Колко много зърна къклица биха се отдѣлили отъ пшеничнитѣ зърна на почитѣта и честѣта! Колко много прѣкрасни нѣща биха излѣзли отъ сметѣта на времето и биха заблестѣли! Но стига приказки! Време е вече да избирамъ. „Който ме избере, ще спечели онова, което заслужва.“ Да. Азъ смѣло си вземамъ това, което заслужвамъ.

И князътъ каза съ високъ гласъ :

— Дайте ми ключа на тая кутия, за да отворя по-скоро ковчега, дето е скрито блаженството ми.

Дадоха му сребърния ключъ. Той отвори кутията.

Отвжтре му се захили глава на смѣшникъ съ сбръчкано лице — като сжщинска муцуна. Между зжитѣ му имаше записка.

Арагонскиятъ князъ се оскърби.

— Че нали пишеше, — рече той възмутено, — „Който ме избере, ще спечели онова, което заслужва!“ Нима азъ заслужвамъ да видя лика на глупакъ? Мигаръ не можеше да се оценятъ по-щедро моитѣ достоинства?

Но Порция му каза :

— Свѣтъль княже, вие знаете, че престжпникътъ и сждията иматъ различни длъжности и си рѣзко противоречатъ. Мжчно е — човѣкъ да прецени себе си справедливо.

— Я да видимъ, що пише на записката, — каза князътъ.

И той прочете :

„Седемъ пжти минахъ азъ презъ огнь и седемъ пжти е изпитанъ разумътъ на оногова, „който не грѣши, когато избира. Такъвъ е той. „А другъ — току вижъ — цѣлъ животъ гони „сѣнка. На трети пѣкъ се пада само сѣнка отъ „щастие. Има много глупаци, чиято външность — „като моята — е покрита съ блѣскаво сребро. „За която мома и да се оженишъ, моятъ образъ „ще бжде твоя глава. Сбогомъ : стига ти това.“

Арагонскиятъ князъ се засрами, като прочете записката. Той си рече гузно :

— Колкото по-дълго преседя тукъ, толкова по-глупавъ ще се струвамъ на тия хора. Дойдохъ за жена, като носѣхъ една глупашка глава, а си отивамъ съ две. И, като се обърна къмъ Порция, рече ѝ:

— Сбогомъ, хубавице! Ще си сдържа клетвата и ще се покоря на своята сѣдба.

Свитата му потегли следъ него.

Когато си излѣзоха, Порция каза на Нериса:

— Пеперудата си изгори крилата на свѣщъта. О, колко сж глупави хората, които избиратъ съ разсѣдѣкъ! Когато имъ се падне да избиратъ, умътъ имъ толкова сръчно ще ги измами, че ще сгрѣшатъ бездруго въ избора си.

— Затова и пословицата право казва, — рече Нериса —: „Умиралката и женитбата сж орисія.“

Тъкмо когато Нериса спусна завесата и се приготви да излѣзе съ своята господарка, вести се единъ слуга и доложи:

— Нѣкакъвъ младъ венециянецъ току що пристигна да извести на благородната госпожица, че следъ него щѣлъ да дойде и господарътъ му. Пратеникътъ донесе не само думи и любезни поздравии отъ страна на своя господаръ, а и богати подарѣци — като знакъ на дълбока почитъ. Никога не съмъ виждалъ азъ толкова любезенъ и възпитанъ пратеникъ. Ни веднѣжъ априлски день не е предвестявалъ тъй чудно, че се приближава дивно лѣто, както сега тоя хубавъ вестителъ ни съобщи, че ще дойде господарътъ му.

Порция се изсмѣ, като чу тия хвалби.

— Стига, моля ти се! Стига! Ти съ толкова купѣшки думи почна да го хвалишъ, та ме е страхъ — да не кажешъ следъ малко, че ти е роднина.

А Нериса рече:

— Дай Боже, скѣпа господарке, тоя венециянецъ да е Басанио!

Той бѣше наистина Басанио: за него бѣ дошелъ пратеникъ да извести, че следъ малко ще пристигне.

Порция го посрещна и въ обноснитѣ ѿ личеше, че желеае — той да сполучи въ избора.

Когато се дигна завесата, Басанио се спрѣ предѣ кутиитѣ, изгледа златната и рече :

— Не винаги блѣскавата външность казва истината. Ние измамваме цѣлѣ свѣтъ съ външна украса. Въ сждилищата надали ще се намѣри едно позорно и мръсно дѣло, чиято явна гнѣсота да не може се прикри съ приятенъ гласъ и хубави думи. Въ вѣрата едва ли би се намѣрила една заблуда, достойна за укоръ, която нѣкой хитъръ мжжъ да не признае за свещена, като я посоли съ думи отъ Свещеното Писание и я прикрие съ външна украса. Нѣма порокъ — толкова глупавъ, че да се яви предѣ свѣта непреоблѣченъ въ премѣната на нѣкоя добродетель. Затова трѣбва да смѣтаме външния блѣсъкъ за коваренъ брѣгъ, що води къмъ най-опасно море : той е прелестно було, което затуля лицето на чернокожа хубавица. Ето защо ти ме не съблазнявашъ, о, блѣскаво злато !

Сетне погледна сребърната кутия и рече :

— Не ми трѣбвашъ и ти, сребро, — изтритъ и бледенъ посрѣдникъ между хората. Само ти, просто олово, — ти, което повече заплашвашъ, отколкото примамвашъ съ надежда : ти ме убеди съ своята простота. Тебе избирамъ азъ и отъ тебе чакамъ блаженство въ тоя мигъ.

Като разтвори кутията, Басанио намѣри въ нея много хубаво изписанъ портретъ на златокосата Порция. До него имаше кжсче книга, на което пишеше :

„Ти, който избирашъ, безъ да гледашъ външния видъ, колко е сполучливъ и вѣренъ избортъ ти ! Сега, следъ като спечели такава съкровище, бжди доволенъ отъ него и се не мжчи да намѣришъ друго.“

Избортъ бѣ свършенъ.

Порция подаде на венециянеца прѣстена си и каза :

— Отсега нататъкъ и азъ съмъ ваша, ваше е и всичко мое. До преди малко азъ бѣхъ все още владѣтелка на тоя великолепенъ замъкъ и господарка на всички свои слуги. Азъ бѣхъ царица сама на себе си. А сега и замъкъ, и слуги, и самата азъ — всичко е ваше, мой владѣтелно. Като ви давамъ тоя пръстенъ, азъ ви давамъ всичко. Додето го носите на ржката си, ще смѣтамъ, че ме обичате и че сте ми вѣренъ. Но ако го изгубите или дадете нѣкому, азъ ще знамъ, че обичѣта ви къмъ мене е умрѣла и ще имамъ право да ви обвинявамъ въ невѣрность.

— Кълна ви се, благородна госпожице, — рече щастливиятъ Басанио, — че отъ радостъ не зная какъ да ви отговоря. Само едно мога да ви кажа: когато пръстенътъ изчезне отъ прѣста ми, и животътъ ми ще ме остави. Тогава кажете съ увѣренность: „Басанио е умрѣлъ.“

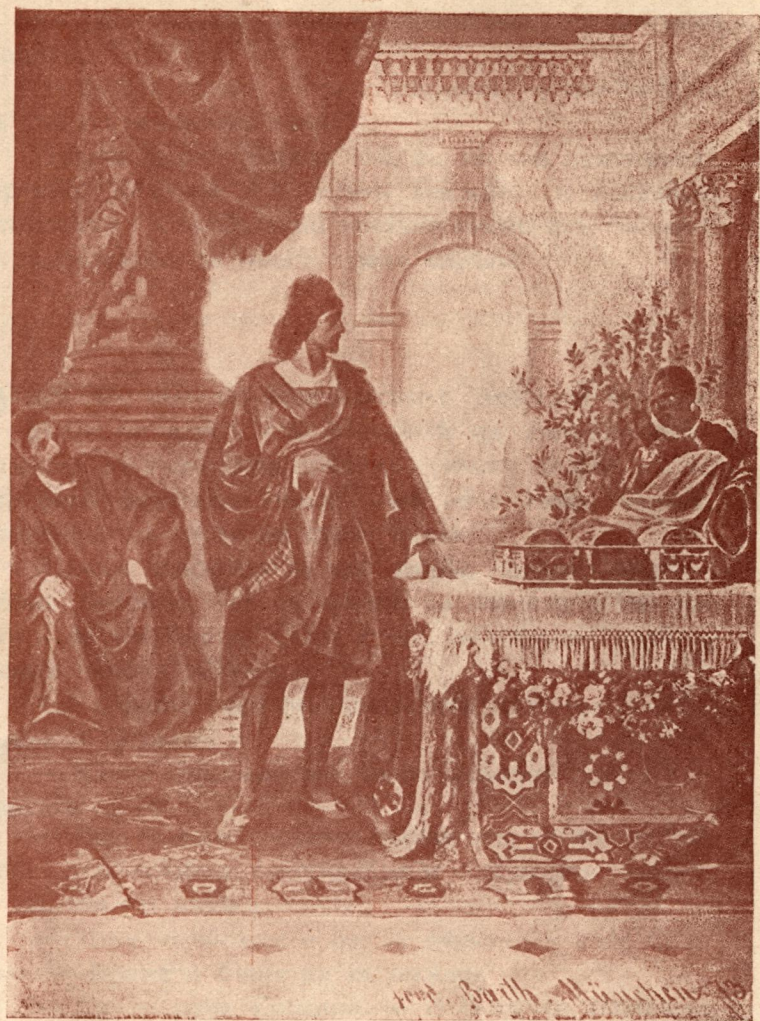
Следъ това Нериса, слугитѣ и слугинитѣ поздравиха Порция и Басанио и имъ пожелаха щастливъ животъ.

А Грациано, който имаше свое намѣрение, когато помоли Басанио да дойде съ него въ Белмонтъ, рече:

— Добри ми приятельо и вие, любезна госпожице, азъ ви пожелавамъ всичкото блаженство, което сами желавате на себе си. Но искамъ — въ замѣна на това пожелание — и вие да ми желаете сжщото. Въ оня день, когато ще празнувате своя браченъ съюзъ, като се закълнете да бждете вѣрни единъ на другъ, позволете и мене да встѣпя сжщо въ бракъ.

— Отъ все сърдце ти желая такова щастие, — каза Басанио, — стига да си намѣришь мома.

— Най-смирено ви благодаря, — рече Грациано. — Тя е намѣрена. Вие обикнахте господарката, азъ пъкъ — слугинята. Вашето блаженство зависѣше отъ тия кутии. Излѣзе, че и моето е зависѣло отъ тѣхъ. Азъ казахъ всичко на Нериса и тя най-сетне ми обеща — ако вие спечелите господарката ѝ, тя да ми подари своята обичъ.

— Право ли казва той, Нерисо? — запита Порция.
— Да, господарке, ако вие се съгласите съ това.
— А вие, Грациано, — попита Басанио, — не се ли шегувате съ мене?

— Азъ говоря съвсемъ сериозно, — отвърна Грациано.

— Добре тогава, — рече Басанио; — сватбитъ ни ще станатъ въ единъ день.

Додето се разговаряха тъй, въ замъка пристигнаха Лоренцо, Джесика и Соланио. Басанио ги посрещна като скъпи гости. Соланио носѣше писмо отъ Антонио. То съобщаваше за много важни случки.

ОТДАВНА вече по венецианскитъ площади се говорѣше, че единъ отъ корабитъ на Антонио билъ потъналъ въ Удвинския проливъ — много опасно мѣсто, дето били изчезнали преди това вече много кораби, натоварени съ какви не скъпи стоки.

Всички скърбѣха за тая загуба, защото обичаха добрия Антонио, готовъ винаги да помогне и на познати и на непознати. Само единъ се израдва, като чу лошата новина: Шайлокъ.

Той срещна веднъжъ приятелитъ на Антонио — Саларино и Соланио.

— Какви новини има изъ търговския свѣтъ? — запитаха го тѣ.

— Вие знаете, — рече еврейнтъ, — знаете по-добре отъ всѣкиго, па по-добре и отъ всички заедно, че дъщеря ми избѣга.

— Това трѣбваше и да се очаква, — каза Саларино. — Време ѝ бѣше да се омжи.

— Да, — рече Соланио. — И самъ ти, Шайлоче, знаеше, че на твоята птичка сж израсли крила. А по това време всички птици отлитатъ отъ гнѣздата си: такъвъ имъ е нравътъ.

— Проклетата да е! — каза гнѣвно евреинътъ. — Моята плътъ и кръвъ се възбунтуваха срещу мене.

— Тъй ли? — рече смѣшкомъ Соланио. — Та ти си вече стара мърша: плътътъ и кръвътъ ти могатъ ли още да се бунтуватъ?

— Азъ наричамъ своя плътъ и кръвъ дъщеря си, — каза Шайлокъ.

— Грѣшка имашъ тогава, — рече Саларино. — Между твоята плътъ и нейната има по-голѣма разлика, отколкото между абаноса — най-черното дърво — и слоновата костъ, която блести отъ бѣлина. Между кръвътъ ти и нейната има повече разлика, отколкото между червеното вино и бѣлото. Но — да оставимъ Джесика на страна. Кажи ни: наистина ли е потъналъ корабътъ на Антонио?

Очитъ на Шайлока свѣтнаха отъ злобно доволство. Той рече:

— И на тая мръсна работа ще дойде край. Този фалиралъ разсипникъ, който се вече едва осмѣлява да си покаже главата на тържището, — този просякъ, който обикновено се разхожда тъй гордо по площадитѣ. . . Ахъ, само дано забрави, че ми е подписалъ полица! Той ме винаги наричаше лихварь. Нека помни тогава полицата си! Той даваше пари заемъ все отъ нѣкакво си християнско човѣколюбие. Нека не забравя тогава полицата си!

— Увѣренъ съмъ, — рече Саларино, — че — ако Антонио пресрочи — ти нѣма да му отрѣжешъ отъ месото. За какво ще ти послужи то!

— Да храня съ него риба, — рече Шайлокъ. — Ако това месо не насити никого, то ще насити моето отмъщение. Ахъ, тоя Антонио! Той се подиграваше съ мене и ме накара да изгубя половина милионъ. Той ми се надсмиваше, гаврѣше се съ печалбитѣ ми, хулѣше моя народъ, прѣчеше ми въ търговскитѣ работи, охлаждаше къмъ мене моитѣ приятели, разгорещаваше срещу мене враговетѣ ми. И защо правѣше всичко това?

Само защото съмъ евреинъ. Та евреинътъ нѣма ли очи? Мигаръ евреинътъ нѣма рѣце и нозе, мозъкъ и сърдце, чувства, привързаностъ, страсти? Нима той не яде сжщата храна, що яде и християнинътъ? Не се ли наранява съ сжщото оржие? Не е ли изложенъ на зараза отъ сжщитѣ болести? Мигаръ се не лѣкува съ сжщитѣ цѣрове? Нима се не стоплюва презъ сжщото лѣто и не мръзне презъ сжщата зима, когато се стоплюва и мръзне християнинътъ? Когато ни колите, нима отъ тѣлото ни не тече кръвь? Когато ни гжделичкате, мигаръ се не смѣемъ? Когато ни дадете отрова, нима не умираме? А когато ни оскърбявате, да ви не отмъщаваме ли? Ако ви приличаме въ всичко друго, искаме да ви приличаме и въ това. Когато евреинътъ оскърби християнинъ, къмъ що прибѣгва християнското смирение? — Къмъ отмъщение. Ами когато християнинъ оскърби евреинъ, къмъ що да прибѣгне — по вашъ примѣръ — еврейското търпение? Разбира се, пакъ къмъ отмъщение. Азъ прилагамъ на дѣло мръсотиитѣ, на които ме учите вие, и — ако не надмина своитѣ учители — то ще значи, че щастieto не ще ми се усмихне.

Тѣй се заканваше Шайлокъ на Антонио предъ всички. Той чакаше съ ужасно нетърпение да изминатъ тритѣ месеца и търговецътъ да му се не издължи на срока. Освенъ това, постоянно мислѣше за дъщеря си. Дори изпрати своя приятель Тубала да иде въ Генуа, дето се приказваше, че била избѣгала Джесика.

Тубалъ се върна.

Шайлокъ го запита — съ надежда, че ще научи нѣщо:

— Какви новини носишъ отъ Генуа, Тубале? Намѣри ли дъщеря ми?

— Азъ бѣхъ на много мѣста, дето говорѣха за нея, но не можахъ да я срещна.

— Тѣй, тѣй, тѣй, тѣй! — въздъхна скръбно Шайлокъ. — Изчезна алмазътъ, за който бѣхъ броилъ въ Франкфуртъ две хиляди жълтици! Две хиляди жълтици ми

изчезнаха, освенъ скжпоценнитѣ камъни. Дано даде Господь — дъщеря ми да легне мъртва при нозетѣ ми, съ тия скжпоценни камъни на ушитѣ! Дано я погребатъ при краката ми, а жълтицитѣ да изсипятъ въ ковчега ѝ! Ужасна загуба! А пъкъ азъ още не знамъ, колко е похарчено да дирятъ бѣглецитѣ. Загуба подиръ загуба! Крадецътъ отмъкна толкова и толкова, а — за да намѣришъ крадеца — трѣбва да похарчишъ още толкова и толкова. И — никаква радостъ, никаква наслада, никакво отмъщение! Нѣма на земята по-голѣмо нещастие отъ онова, което падна върху моитѣ рамена. Нѣма въздишки — по-убийствени отъ ония, които се кжсатъ отъ гърдитѣ ми. Нѣма сълзи — по-горчиви отъ ония, що проливамъ азъ.

— Не, — рече Тубалъ, — и другитѣ хора страдатъ. И тѣхъ сполитатъ ужасни беди. Антонио, както ми казаха въ Генуа. . .

— Що, що, що? — запита съ живо любопитство Шайлокъ. — Нещастие ли? А? Нещастие ли?

— Корабътъ му, що плувалъ къмъ Триполи, потъналъ.

— Благодаря на Създателя! Благодаря на Създателя! И това е вѣрно? Това е вѣрно?

— Казаха ми го нѣкои отъ неговитѣ моряци, които се спасили отъ корабокрушението.

Шайлокъ си потри ржцетѣ и каза весело:

— Благодаря ти, мой добъръ Тубале. Благодаря ти отъ сърдце. Добра новина, добра новина. Кжде това? Въ Генуа ли?

— А дъщеря ти, — рече Тубалъ, — както чухъ, била похарчила въ Генуа за една нощъ осемдесетъ жълтици. . .

— Тѣй ли? — викна Шайлокъ поразенъ. — Ти забивашъ въ сърдцето ми ножъ. Значи, азъ вече никога нѣма да видя своето злато? Осемдесетъ жълтици наведнѣжъ! Цѣли осемдесетъ жълтици!

— Съ мене дойдоха въ Венеция и нѣколцина

взаимодавци на Антонио. Тѣ се кълнатъ, че щѣлъ без-
друго да фалира.

— Много ми е приятно, много ми е приятно. Азъ
ще го мжча, азъ ще го терзя! О, това ми е много
приятно!

— Единъ отъ тѣхъ ми показва пръстенъ, който му
дала твоята дъщеря за една маймуна.

— Проклетата да е! — викна Шайлокъ. — Ти ме
мжчишь, Тубале! Та това е пръстенътъ съ моя калантъ!
Подарила ми го бѣше Лия, още когато бѣхъ ергень.
Азъ не бихъ далъ тоя пръстенъ дори за цѣла гора
маймуни.

— Но Антонио е разорень: това е вѣрно.

— Да, — рече Шайлокъ, — това е вѣрно, това е
много вѣрно. Върви, Тубале, та ми наеми сждебенъ
приставъ: спазари го две недѣли преди срока. Ако Ан-
тонио пресрочи, ще му отрѣжа сърдцето. Изчезне ли
той отъ Венеция, никой вече не ще прѣчи на търго-
вията ми. Хайде върви, Тубале, а после ела при мене
въ синагогата! Хайде, мой добъръ Тубале! И тъй — въ
синагогата!

ПИСМОТО, което бѣ пратилъ Антонио по Соланио,
бѣше пълно съ отчаяние. Преди да го отвори, Ба-
санио запита, какъ е приятельтъ му.

— Здравъ е, — рече Соланио, — ала болката на
душата му не му дава мира. Но отъ писмото му ще
узнаете, навѣрно, всичко, що се случи съ него.

Грациано казваше въ това време на Нериса:

— Зарадвайте тая чуждостранка, Джесика! Пораз-
говорете се съ нея, развеселете я!

А после запита Соланио:

— Е, како ново става по насъ, въ Венеция? Какъ
живѣе добриятъ Антонио, нашиятъ приятель, голѣмиятъ
търговецъ? Знамъ, че той ще се зарадва много, като

се научи за нашата тукашна сполука. Ние сме просто язоновци: намѣрихме златно руно.

— Ахъ, — каза съ въздишка Соланио, — много по-добре бѣше — да намѣрѣхте онова златно руно, което изгуби Антонио!

Въ това време Басанио четѣше писмото. Порция разбра по лицето му, че е получилъ лошо известие.

— Навѣрно, въ писмото се съобщава нѣщо страшно, — рече тя. — Лицето на Басанио си промѣни цвѣта. Може би пишатъ му, че е починалъ неговиятъ най-близъкъ приятелъ. Наистина, само такава известие може да измѣни чъртитѣ на толкова сърдцатъ мжжъ. Какъ? Той побледнява още повече?

И тя се приближи бързо до Басанио и му рече:

— Басанио, азъ съмъ ваша годеница. Позволете ми да запитамъ, що съдържа това страшно писмо.

— О, мила Порцийо, — отвърна той, — въ него се четатъ такива ужасни думи, каквито никога не сж чернили книгата. Моя добра приятелко, когато ви казахъ, че ви обичамъ, азъ ви признахъ искрено, че едничко мое богатство е благородството ми: азъ съмъ благородникъ по кръвь. Тогава ви казахъ истината. Но, скжпа моя приятелко, макаръ, че азъ се ценѣхъ толкова ефтино, дори и въ тоя случай бѣхъ самохвалець. Тъкмо това искамъ да ви обясня. Когато ви казахъ, че нѣмамъ съвсемъ нищо, азъ трѣбваше да ви заява, че имамъ дори по-малко отъ нищо. Азъ съмъ заложилъ цѣлъ себе си съ своето бждещо на най-обичния си приятелъ, а него пъкъ заложихъ на неговия заклетъ врагъ — и всичко това сторихъ, само за да се сдобия съ пари. Ето писмото, госпожице: знайте, че тая хартия е тѣлото на моя най-обиченъ приятелъ, а думитѣ, що съдържа тя, сж отворени рани, отдето тече като рѣка кръвьта му.

Сетне се обърна къмъ Соланио и го запита:

— Но вѣрно ли е всичко това, Соланио? Нима всички предприемки на Антонио сж рухнали? Мигаръ е всичко изгубено? Мигаръ сж изчезнали всички стоки,

пратени въ Триполи, Мексико, по варварскитѣ страни, въ Англия, въ дветѣ Индии, въ Лисабонъ? Та нито единъ корабъ ли се не отърва отъ ужасното допиране до канаритѣ?

— Да, — отвърна Соланио съ дълбока скръбъ, — нито единъ. Но това не е най-страшното. Дори и да имаше Антонио сега пари да заплати на евреина, Шайлокъ — както се вижда — не би ги взелъ. Не съмъ видѣлъ презъ цѣлия си животъ подобно създание, което — макаръ че носи човѣшки образъ — толкова настървено жадува да погуби своя събратъ. Той и денемъ и нощемъ досажда на дожа. Все стои на своето: казва, че ако откажатъ да решатъ справедливо тжжбата му — съ това ще уронятъ свободата на държавата. Най-знатнитѣ сенатори, двадесетъ души търговци, дори и самъ дожътъ — напразно се мжчиха всички тѣ да го предуматъ. Той не желае да се откаже отъ онова мръсно условие, което стои отбелязано въ полицата. Упорито твърди все едно и сжщо: полица, пари взаемъ, неудържано обещание.

Джесика слушаше внимателно разговора. Като чу тия думи, тя каза:

— Още когато азъ живѣехъ при него, често го чувахъ, какъ увѣрява своитѣ сънародници Хуса и Тубала и какъ се кълне, че би предпочелъ месото на Антонио предъ сума — двадесетъ пжти по-голѣма отъ оная, що му дължи вашиятъ приятелъ. И азъ съмъ увѣрена, господине, че — ако законътъ, върховниятъ сждъ и властитѣ не възстанатъ — вашиятъ беденъ Антонио ще си изтегли страшно отъ него.

— Нима въ такава ужасна беда се намира вашиятъ приятелъ? — попита Порция.

— Да, — отвърна Басанио, — моятъ най-скжпъ приятелъ, най-добриятъ човѣкъ, мжжътъ съ най-честно сърдце, който цѣлъ животъ неуморно е услужвалъ на другитѣ, у когото тѣй силно блести доблестъта на древнитѣ римени, както не блести у никого отъ населницитѣ на Италия. . .

— А много ли дължи той на евреина? — запита Порция.

— Три хиляди жълтици, — отговори Басанио; — той ги взе отъ него, за да ги даде на мене.

— Какъ? Само три хиляди? Шестъ хиляди му заплатете и скжсайте полицата! Удвойте, дори утройте тая сума: не бива тоя отличенъ приятель да изгуби по вина на Басанио и косъмъ отъ главата си. Вѣнчейте се съ мене, наречете ме своя жена предъ Бога, а после заминете веднага за Венеция, при Антонио. Ще ви дамъ злато, съ което бихте заплатили не такъвъ нищоженъ дългъ, а двадесетъ пжти по-голѣмъ. Щомъ се разплатите, побързайте да се върнете тукъ, заедно съ своя приятель. И тъй, щомъ се вѣнчеемъ, вие ще заминете. Но прочетете ми най-напредъ писмото.

Басанио го прочете съ гласъ.

„Мили Басанио, всичкитѣ ми кораби потънаха.

„Взаимодавцитѣ ми се ожесточаватъ срещу мене.

„Положението ми е най-непоносимо. Срокътъ

„на полицата у евреина изтече, а — понеже

„трѣбва да се лиша отъ живота си, за да за-

„платя тоя дългъ, ние съ тебе се съвсемъ раз-

„плащаме. Само едно би ми се искало: да те

„видя преди да умра. Но — ти си постжпвай,

„както намѣришъ за добре. Ако приятелството

„те не подбуди да заминешъ, не бива да те

„подбужда и моето писмо.“

Порция едва дочака края на писмото.

— Захвърли всичко, — рече тя, — и замини веднага

ШАЙЛОКЪ бѣ жестокъ. Той настоя предъ властѣта — да затворятъ Антонио въ тъмница. И на тъмничаря рече:

— Наглеждай го добре, тъмничарю! За милость и пощада не ща и да чувамъ. Тоя глупакъ дава пари

безъ лихва. Добре го наглеждай, тъмничарю!

Антонио — унизенъ отъ такава груба обноска и страшно наскърбенъ отъ известието, че стокитѣ му потънали, — замоли съ ослабналъ гласъ:

— Чуй ме, мой добри Шайлоче!

Но евреинътъ не искаше да го изслуша.

— Азъ настоявамъ — да ми се плати по полицата, — казваше той. — За друго нищо недей ми приказва. Азъ съмъ далъ клетва, че ще получа всичко точно по полицата. Ти ме наричаше куче — и то безъ причина. Добре, ако азъ съмъ куче, пази се отъ жбитѣ ми! Дожътъ ще отсѣди тѣжбата ми справедливо.

После рече на тъмничаря:

— Ти си негодникъ. Чудя ти се просто, какъвъ тъмничаръ си. Много ти е меко сърдцето: щомъ тоя те помоли, ти винаги излизашъ съ него отъ затвора.

— Моля ти се, — повтори Антонио, — изслушай, какво ще ти кажа.

— Не, — отсѣче евреинътъ. — Ти трѣбва да ми заплатишъ по полицата. Не ща да слушамъ, що ще ми говоришъ. Азъ искамъ да получа каквото ми се дължи по полицата — затова твоитѣ думи сж излишни. Азъ не съмъ като ония мекодушни и плачливи тѣпаци, които — следъ като изслушатъ молбата на нѣкой християнинъ — веднага поклащатъ глава и, като въздъхнать изтежко, отстѣпватъ отъ своето. Остави ме! Не ми трѣбватъ думитѣ ти. Трѣбва ми само едно: да ми заплатишъ споредъ полицата.

Тамъ бѣше и Саларино, дошелъ да види приятеля си.

— Ето най-злото куче, което човѣкъ е виждалъ по свѣта, — рече той, като посочи Шайлока.

— Остави го! — каза отчаяно Антонио. — Нѣма да го моля вече. Всичко е напраздно. Той иска моята смъртъ — и азъ добре знамъ, защо я иска. Не веднѣжъ азъ съмъ спасявалъ отъ неговитѣ гонитѣби ония, които сж ме молили да сторя това. Тѣкмо затова ме мрази той.

— Азъ съмъ увѣренъ, — рече Саларино, — че дожтътъ нѣма да признае вашето условие за законно. Несправедливо е — да убиешъ човѣка, защото ти длъжелъ пари.

Антонио помисли, па каза :

— Не е тъй. Дожтътъ нѣма власть да нарушава законитѣ, нито да отнема облагитѣ, съ които се ползватъ чуждостранцитѣ въ Венеция. Ако постъпи тъй, той ще даде право на всички търговци да не вѣрватъ вече, че републиката сѣди справедливо. А ти знаешъ, че нашата търговия и печалбитѣ на Венеция зависятъ само отъ чуждостранцитѣ. Затуй дожтътъ ще спази закона, а законътъ е противъ мене. Нищо : нека стане това, което трѣбва да стане. Азъ съмъ толкова съсипанъ отъ тия скърби и загуби, че ще умра — преди да дойде времето, когато той ще има право да отрѣже фунтъ месо. Само едно ми се иска : да дойде Басанио и да види, какъ ще платя дълга му. Нищо друго ми не влиза въ работа

БАСАНИО и Грациано напуснаха хубавия Белмонтъ и отпътуваха за Венеция. Лоренцо и Джесика останаха въ замъка да ги чакатъ, като се надѣваха — съ тѣхъ да дойде и Антонио. Порция бѣше намислила нѣщо. Още следъ като мжжъ ѝ замина, тя каза на Лоренцо :

— На нѣколко километра отъ тукъ има една обителъ. Азъ съмъ дала клетва предъ Бога — додето се върне моятъ съпругъ — да прекарамъ тамъ, далекъ отъ свѣта, въ молитва и съзерцание. Нериса желае да ме придружи. Затова ние ще отидемъ въ обителта, а додето се върнемъ, азъ вржчвамъ на васъ домакинството въ замъка. Много ще ви благодаря, ако се съгласите съ предложението ми.

— Радвамъ се отъ сърдце, — каза Лоренцо, — че мога да ви направя тази малка услуга. Ще изпълня съ радость, госпожо, всичко, което ми заповѣдате.

— Азъ обявихъ, — рече Порция, — на цѣлата си при-

слуга, що мисля да направя. И слугитѣ и слугинитѣ ми ще се подчиняватъ вамъ и на Джесика тѣй, както сж се подчинявали на мене. И тѣй, сбогомъ, докле се видимъ отново!

Тя се сбогува съ Джесика и Лоренцо, а после извика настрана своя вѣренъ слуга Балтасара и му каза :

— Ти си ми билъ, Балтасаре, всѣкога преданъ и вѣренъ. Бжди и сега такъвъ!

Сетне му подаде писмо и рече :

— Вземи това писмо и бързай колкото ти сили държатъ въ града Падуа. Тамъ ще го предадешъ на моя братовчедъ Беларио. Той ще ти даде писма и дрехи. Колкото можешъ по-скоро ги занеси на пристанището, отдето заминаватъ корабитѣ за Венеция. Недей си губи тукъ времето въ разговори: никому нищо недей казва. Върви по-скоро: ти ще ме намѣришъ тамъ.

— Ще побързамъ, — рече Балтасаръ — да изпълня всичко, безъ да губя ни минута.

Следъ като излѣзе слугата, Порция каза тихо на Нериса :

— Хайде сега да вѣрвимъ. Азъ съмъ намислила нѣщо, което ти още не знаешъ. Ние ще видимъ своитѣ мъже по-скоро, отколкото се надѣватъ тѣ.

— Ами тѣ ще ли ни видятъ? — попита Нериса.

— И тѣ ще ни видятъ, но не ще ни познаятъ, защото ще бждемъ преоблѣчени като мъже. Ето какво ще ти кажа. За да ни не познае никой, ние ще трѣбва да се държимъ ловко и смѣло. Да носимъ мечоветѣ си хубаво и леко, да вѣрвимъ съ мъжка стѣпка, а не съ дребенъ женски ходъ. Да говоримъ като горди и буйни момци, които още не сж възмжжали. Но сега да бързаме, защото ни чака дълъгъ пѣтъ.

ДОЙДЕ време да сждятъ Антонио. Въ сждебния тремъ имаше много хора, дошли да чуютъ, какъ ще се води тжжбата, за която се говорѣше низъ цѣла Венеция от-

давна. Тамъ бѣше управникътъ на републиката — дожтъ, а край него — сенаторитѣ. Надошли бѣха всички приятели на Антонио: Басанио, Грациано, Соланио, Саларино и други.

Дожтъ, наметнатъ съ дълга дреха отъ коприна, везана съ злато, дигна ржка. Разговоритѣ се прекъснаха. Шумътъ утихна. Всички загледаха къмъ високата площадка, дето седѣше дожтъ, обиколенъ отъ сенаторитѣ.

— Тукъ ли е Антонио? — запита дожтъ.

— Тукъ съмъ, Ваша Свѣтлость, — рече съ слабъ гласъ измжчениятъ търговецъ. — Чакамъ заповѣдитѣ ви.

— Жаль ми е за тебе, — каза дожтъ кротко. — Жаль ми е, че имашъ работа съ противникъ, чието сърдце е отъ камъкъ. Той не е човѣкъ. Нѣма душа да съжали човѣка. Никой не може да измоли отъ него капка състрадание.

Антонио си поиздигна гласа при тия думи на дожа и рече:

— Научихъ се, Ваша Свѣтлость, че сте показали голѣмо благоволение къмъ мене. Опитали сте се да смегчите жестокитѣ искания на евреина. Но той много решително упорствува. Законни срѣдства нѣма — да ме освободите отъ неговото ужасно отмъщение. Затова ми остава само едно — колкото е по-бѣсенъ той, толкова по-търпеливъ да се покажа азъ. Дълго мислихъ. Другъ изходъ нѣма. Затова се въоръжихъ съ душевно спокойствие: готовъ съмъ да изтърпя и тиранството му и лютия му гнѣвъ.

— Извикайте евреина! — заповѣда дожтъ.

Шайлокъ отдавна чакаше отвънъ, при вратата. Щомъ го повикаха, влѣзе.

— Сторете му мѣсто! — рече дожтъ. — Нека застане предъ насъ!

После погледна Шайлока и каза:

— Е, Шайлоче, всички мислятъ, па и азъ предполагамъ, че ти желаешъ да играешъ роля на жестоко-сърдеченъ човѣкъ, само докле се свърши тжжбата. Но

когато настъпи тоя часъ, ние вѣрваме, че ти ще се разкаешъ за всичкитѣ си закани и ще съжалишъ противника си. И тогава твоето състрадание ще порази всички сбрани тукъ много по-силно, отколкото престореното ти жестокосърдечие. Всички тукъ очакватъ да постъпишъ тъкмо тъй. Всички се надѣватъ, че ти — като настоявашъ да си отрѣжешъ фунтъ месо отъ тѣлото на тоя нещастенъ търговецъ, не само не ще поискашъ да ти се позволи това, но — движенъ отъ кротостъ и душевна добрина — дори ще му опростишъ частъ отъ паритѣ, що ти дължи. Ти ще хвърлишъ погледъ на състрадание върху многото му загуби, които биха могли да разорятъ и най-богатия търговецъ. Тия голѣми загуби, които го сполетѣха неотдавна, ще породятъ състрадание дори у хора съ желѣзна или каменна душа. Тѣ биха покъртили татарина или непреклонния турчинъ, които никой не е училъ на съжаление.

Той млъкна, изгледа всички сбрани, а после спрѣ погледа си на Шайлока и му каза тежко:

— Евреино! Ние чакаме отъ тебе добъръ отговоръ.

Тогава заговори Шайлокъ.

— Ваша Свѣтлость, — рече той, — още по-рано азъ ви обяснихъ своитѣ намѣрения. Азъ се заклехъ въ нашата света сѣбота, че ще искамъ да ми се плати споредъ полицата. Ако ли откажете, вие ще нарушите законитѣ и ще ми дадете да разбера, че въ Венеция царува тиранство, а не свобода. Ще ме попитате, защо предпочитамъ фунтъ негодно месо предъ три хиляди жълтици. На това не желая да ви отговарямъ. Да кажемъ, че ще ви река: „Такъвъ ми е вкусътъ.“ Ще ли бжде това отговоръ? Представете си, да речемъ, че въ моята къща има плѣхъ и той ме не оставя на мира; да кажемъ, че азъ искамъ да дамъ десетъ хиляди жълтици на оня, който го отрови. Ще ли ви задоволи такъвъ отговоръ? Има хора, които не могатъ да гледатъ зѣпнала свинска зурла. Други, видятъ ли котка, току речи, че ги избива на лудостъ. А трети не търпятъ да имъ

пищи гайда. Въображението, Ваша Свѣтлость, тоя господарь на страститѣ, ржководи и насочва хората накждето му е приятно или неприятно. А ето сега моятъ отговоръ. Щомъ не може да се обясни точно, защо за едного е нетърпима свинската зурла, за друго — безвредната домашна котка, а за трети — писъкътъ на гайда; щомъ всички — щѣло-нешѣло — показватъ подобни слабости и, сами угнетени, угнетяватъ и другитѣ: и азъ не мога, па и не искамъ, да ви излагамъ други причини, освенъ тая, че храня омраза и злоба къмъ Антонио, че не мога да го търпя. Само затова водя противъ него тжжба съ такава загуба за себе си. Доволни ли сте отъ отговора ми?

Басанио не можа да сдържи своето възмущение и рече:

— Не, безчувственъ човѣче, не: съ такъвъ отговоръ ти не можешъ да оправдаешъ своята упорита жестокость!

— Не съмъ длъженъ, — каза му презрително лихварьтъ, — да ти угаждамъ съ отговори.

— Я си кажи най-добре, — рече Басанио, — че всѣки иска да убие оногова, когото не обича!

— Добре, — каза Шайлокъ. — Та нима трѣбва да мразимъ ония, които не желаемъ да убиемъ?

— Но не всѣко оскърбление, — възрази Басанио, — поражда изведнѣжъ смъртна омраза.

— Какъ? — викна евреиньтъ. — Че нима ти ще допуснешъ — змията да те ухапе и втори пжтъ?

При тия думи Антонио се обърна къмъ приятеля си и му каза:

— Спомнете си, че се препирате съ евреинь. А то е все едно — че стоите на брѣга и заповѣдвате на вълнитѣ да снишатъ своя гребенъ. Или — че питате вълка, защо яде агнетата на овцата. Или пъкъ — че забранявате на бороветѣ, които растатъ по планинитѣ, да махатъ своитѣ високи върхове и да шумятъ, когато ги вълнува небесниятъ вѣтъръ. По-лесно ще бжде за васъ да извършите най-трудната работа, отколкото да влѣте

състрадание въ тая жестока еврейска душа : нѣма на свѣта нищо по-мжно отъ това. Затова ви моля, недейте му предлага вече нищо. Оставете всички по-нататъшни опити. По-скоро ме осждете : изпълнете желанието на евреина.

Басанио се обърна къмъ Шайлока и му рече :

— Давамъ ти шесть хиляди жълтици намѣсто три.

— Не, — каза лихварьтъ. — Не ща ти жълтицитѣ.

Ако дори всѣка жълтица отъ тия три хиляди имаше по шесть части, а всѣка часть бѣше жълтица — и тѣхъ не бихъ приелъ. Азъ искамъ да ми се плати точно онова, което е вписано въ полицата.

Дождьтъ изгледа евреина и рече строго :

— Какъ можешъ ти да искашъ справедливостъ, когато самъ не си справедливъ? Какъ можешъ да чакашъ милостъ, когато си немилостивъ?

— Когато съмъ правъ, — каза Шайлокъ, — отъ какъвъ сждъ бихъ можалъ да се боя? Ето какво ще ви кажа. Да речемъ, имате много роби. Вие сте си ги купили. Затова ги карате да ви вършатъ всички долни работи — наравно съ магаретата, кучетата и мулетата. Но ето че азъ ви казвамъ : „Пуснете ги на свобода! Оженете ги за дъщеритѣ си! Защо да се потягъ тия клетници подъ такова тежко бреме? Нека и тѣ спятъ на меки легла като вашитѣ. Нека и тѣ услаждатъ своето небце съ онѣзи ястия, съ които се храните вие.“ Ще се съгласите ли? Не, вие ще ми отговорите : „Тия роби сж наши.“ Е, тогава и азъ ще ви отговоря : тоя фунтъ месо, който искамъ да ми се даде, ми струва твърде много. Азъ съмъ го купилъ скжпо. Той си е мой и азъ си го искамъ. Откажете ли, азъ ще плюя на венецианскитѣ закони : тѣ, значи, нѣматъ никаква сила. Азъ чакамъ правосждие. Отговорете ми : ще получа ли?

Дождьтъ рече :

— Азъ имамъ власть да разпусна събранието и ще го разпусна, ако не пристигне днесъ Беларио, учениятъ правникъ, докторьтъ отъ Падуа. Пратихъ да го повикатъ, за да ни помогне да разрешимъ тжжбата.

Но тъкмо тогава съобщиха, че отвънъ, на коридора, чакаль пратеникъ съ писмо отъ учения правникъ: току що билъ пристигналъ отъ Падуа.

Дожтъ прати да го повикатъ и да донесатъ писмото.

Въ това време Басанио рече на приятеля си:

— Бжди по-весель, мой мили Антонио! Дай си сърдце! Събери своята бодрость! Тоя презрѣнъ евреинъ по-скоро ще вземе коститѣ ми, плътта ми, кръвта ми и всичко мое, отколкото да позволя — ти да се лишишь заради мене отъ капка кръвь.

— О, приятельо, — каза скръбно Антонио, — азъ не съмъ вече годенъ да живѣя. Най-изгнилиятъ плодъ пада нѣземи по-рано отъ другитѣ. Нека стане и съ мене тѣй. А ти, приятельо Басанио, ще сторишь най-добре — да останешъ живъ, та да ми съчинишь надгробенъ надписъ.

Тъкмо говорѣха тѣй, вратата се отвори. Влѣзе единъ младъ писарь, хубавъ момъкъ, и поздрави съ дълбока почетъ дожа.

— Отъ Падуа ли идешъ ти? — попита го дожтъ. — Беларио ли те изпраца?

— Да, Ваша Свѣтлость, — отвърна момъкътъ. — Той ви изказва своята почитъ.

И му подаде писмото.

Въ това време Шайлокъ, увѣренъ, че тжжбата ще се разреши въ негова полза, точеше ножа си.

Басанио го изгледа враждебно и рече:

— Защо точишь толкова усърдно своя ножъ, евреино?

— Готвя се да отрѣжа, — отвърна лихварътъ, — на тоя фалиралъ търговецъ неустойката.

Грациано рече:

— Твоята злоба, жестокъ евреино, е по-остра отъ ножа ти. Твоята омраза не може по острина да се сравни съ никакво метално острие, дори и съ сѣкирата на джелата. Нито една молба ли те не трогна?

— Нито една отъ ония, които би можаль да измисли твоятъ умъ, — отвърна Шайлокъ.

— О, ти, проклето, безжалостно куче! — викна Грациано. — Дано добро да не видишъ! Азъ почвамъ да мисля, както мисли Питагоръ, че душитѣ на звѣроветѣ преминаватъ въ човѣшки тѣла. Твоята гнѣсна душа е живѣла въ нѣкой вълкъ. Обесили сж го затоа, че е разкъсалъ човѣкъ. И тогава неговата освирепѣла душа, освободена отъ клупа, е полетѣла и се е вселила въ твоето тѣло. Ти си сжщински вълкъ: като вълцитѣ си жестокъ, свирепъ и кървожаденъ.

— Съ своитѣ хули, — каза евреинтъ, — ти не ще остържешъ печата на полицата. Съ своя викъ само ще си разкъсашъ дробоветѣ. Чуй, що ще ти кажа, любезни момко: позапази своя остъръ умъ, защото иначе ще се притѣпи за винаги. Азъ чакамъ тукъ да получа правосъдие.

Додето се чуваха тия разпавии, дожтъ издигна гласъ и рече:

— Беларио ни препорѣчва единъ ученъ и мждъръ правникъ. А де е той?

— Тукъ наблизу е, — каза писарьтъ. — Чака да го повикате. Бихте ли желали да го приемете?

— Разбира се, — рече дожтъ, — на драго сърдце. Нека четирима отъ съветницитѣ излѣзатъ и го доведатъ съ оная почить, която заслужава. А сега нека се прочете предъ сжда писмото на Беларио.

Писарьтъ се изправи и прочете:

„Имамъ честь да доложа на Ваша Свѣтлость, че Вашето писмо ме намѣри тежко болень. Но въ сжщата минута, когато пристигна Вашиятъ пратеникъ, азъ имахъ удоволствието да приема у дома си единъ младъ докторъ отъ Римъ. Името му е Балтасаръ. Азъ го запознахъ съ тѣжбата, що се води между евреина Шайлокъ и търговеца Антонио. Ние прегледахме съ него твърде много книги. Той знае моето мнение и ще Ви го съобщи, като го направи още поценно съ своята голѣма ученость; той знае тол-

„кова много, че колкото и да го хваля, все „не бихъ можалъ да го нахваля, както заслужва. „По моя молба — той ще изпълни вмѣсто мене „желанието на Ваша Свѣтлость. Моля Ви, безъ „да се гледа неговата младостъ, да му не отказ- „вате заслуженото уважение, защото азъ не „съмъ още срещалъ такъвъ младъ човѣкъ съ „такава стара глава. Препоръчвамъ Ви го и „моля да го приемете добре, но най-добра пре- „поръчка ще бжде за него — да изпитате на „дѣло мждростъта му.“

Следъ това дожтъ рече:

— Нали чухте, що ни пише Беларио? Ясно е по всичко: тоя господинъ е ученъ и мждъръ правникъ.

При тия думи влѣзе законоведтъ, когото бѣ пратилъ Беларио. Той бѣше наистина младъ, хубавецъ и строенъ, съ умни очи.

Когато се приближи до дожа, старецтъ му рече:

— Моля ви, господине, дайте да ви стисна ржката. Нали васъ изпраща стариятъ Беларио?

— Да, — отвърна правниктъ, — мене.

— Приветствувамъ Ви отъ все сърдце, — рече дожтъ, — и ви моля да седнете. Известна ви е вече тжжбата, за която се е събралъ тоя сждъ, нали?

— Да, — отговори младиятъ законоведъ. — Азъ знамъ всички подробности. Кажете ми, де е търговецтъ и де е евреинтъ.

— Шайлоче, и ти, Антонио, — каза дожтъ, — елате по-близу!

Двамата извикани се приближиха.

— Шайлокъ ли ви казватъ? — запита правниктъ евреина.

— Да, мене ме казватъ Шайлокъ.

— Вие сте подигнали чудноватъ искъ. Но все пакъ законитѣ на Венеция не могатъ да ви попрѣчатъ.

Сетне се обърна къмъ Антонио и го запита:

— Признавате ли полицата?

- Признавамъ я, — отвърна търговецътъ.
 - Вие се намирате, значи, въ опасностъ. . .
 - Да, тъй твърди той.
 - Тогава еврейнътъ трѣбва да се съжали надъ васъ.
- Шайлокъ запита тежко :
- А защо ли да трѣбва? Кажете ми — защо?
- Законоведътъ каза спокойно :

— Милостъта не иде по принуда, а пада като тихъ дъждецъ, който се струи къмъ земята отъ облацитѣ. Тя носи двоенъ благословъ: благославя и тогова, който я дава, и оногова, който я приема. А най-силна е тя въ ржцетѣ на силнитѣ. Тя прилича на царетѣ повече отъ короната. Жезълътъ на управницитѣ е знакъ за тѣхната временна сила; той е признакъ за величие: отъ него иде страхътъ предъ властѣта на владѣтелитѣ. Но предъ милостъта цѣлата мощъ на жезъла е нищо. Тая милостъ царува въ сърдцата на царетѣ като знакъ за божественостъ, защото иде отъ Бога. И тая земна властъ е най-близка отъ всички до Божията, която и въздава правосъдие и дарява милостъ. Еврейно, ти много силно настоявашъ за правосъдие, но премѣри моитѣ думи: ако законитѣ се винаги изпълняваха буквално, никой отъ насъ не би можалъ да се спаси. Милостъ искаме въ молитвата, но сжщата молитва учи и насъ да бждемъ милосърдни. Всичко това казахъ азъ, за да смегча нѣкакъ твоя законенъ искъ. Но, ако ти настоявашъ, строгото правосъдие на Венеция е длъжно да издаде присъда надъ търговеца.

Шайлокъ изслуша тия думи безъ внимание, сякашъ младиятъ ученъ не говорѣше нему.

— Готовъ съмъ да тегля всички последици отъ своитѣ постѣпки, — рече той. — Азъ искамъ правосъдие по закона. Искамъ да ми се плати, както пише на полицата.

— Та нима той не е въ състояние да внесе паритѣ? — запита правникътъ.

Тогава заговори Басанио.

— Не, — рече той, — напротивъ. Тукъ, предъ сжда, азъ му давамъ цѣлата сума до стотинка; дори я удвоявамъ. Ако евреинътъ не остане доволенъ и отъ това, азъ ще му дамъ и десетъ пѣти по толкова — ще поржчителствувамъ за това съ ржцетѣ си, съ главата си, съ сърдцето си. А пѣкъ ако е недоволенъ и отъ това, тогава ще излѣзе, че неговата омраза иска да потѣпче истинската честность. Азъ ви моля, тѣлкувателю на законитѣ, поне единъ пѣтъ нека законътъ преклони глава предъ вашата власть. Моля ви — извършете една мѣничка неправда предъ тая голѣма несправедливость, та съ своята присжда да смирите свирепия дяволъ, който ржководи пѣтищата на омразата.

— Не, не; — каза властно учениятъ правникъ. — Така не може. Ничия власть въ Венеция не може да отмѣни установенитѣ закони. Ако се издаде несправедлива присжда, това ще се запише като нѣщо станало — и по неговъ примѣръ ще се вмѣкнатъ много злини въ републиката. Не, не, не може тѣй.

Шайлокъ погледна правника съ очи, свѣтнали отъ радость, и каза :

— О, та самъ Даниилъ е дошелъ да ни сжди! Да, да: самъ премждриятъ Даниилъ! О, млади мждрецо, ти ученъ сжднико, колко горещо и дълбоко те почитамъ!

— Позволете ми да видя полицата ви, — каза правникътъ.

— Ето я, почтенъ докторе, ето я! — викна усмихнатъ евреинътъ и я подаде.

Момѣкътъ прегледа полицата, па рече :

— Шайлоче, ти виждашъ, че искатъ да ти платятъ тройно.

— Ами клетвата? — викна евреинътъ. — Ами клетвата, клетвата? Азъ съмъ се заклелъ въ небето. Не мога да сложа на душата си такъвъ тежъкъ грѣхъ — да наруша клетвата си. Не, не, за цѣла Венеция нѣма да направя това.

— И тѣй, — каза правникътъ, — полицата е пре-

срочена. Споредъ нея, евреинътъ може напълно законно да отрѣже отъ тѣлото на търговеца фунтъ месо — колкото се може по-близу до сърдцето.

А сетне се обърна къмъ Шайлока и кротко му рече:

— Не, не, Шайлоче: ти ще го съжалишъ. Вземи си тройно сумата, която ти дължатъ, а мене позволи да скжсамъ полицата.

— Ще позволя, — рече Шайлокъ, — но чакъ следъ като получа онова, що ми се дължи споредъ тая полица. Всички ние ясно виждаме, че вие сте много достоенъ съдникъ. Всички закони ви сж познати, разбрали сте отлично цѣлата тжжба. И тъкмо затова — въ името на законността, която намѣри въ ваше лице вѣрна и достойна опора, — азъ ви моля да издадете справедлива присжда. Отъ душа се кълна, че ничий езикъ не може да разклати моето решение. Искамъ да ми се плати по полицата.

На Антонио дотегна това дълго разглеждане на тжжбата.

— И азъ моля отъ душа, — рече той, — почитаемия съждъ да произнесе своята присжда.

— Добре тогава, — каза правникътъ. — Нека стане както искате и двама. Пригответе си гърдитѣ за ножа му!

Шайлокъ се усмихна злорадо и рече съ поклонъ на правника, като замахна съ ножа:

— О, прекрасенъ момко! О, справедливъ съднике!

— Духътъ и буквата на закона, — каза правникътъ, — сж напълно съгласни съ това искане, което е означено ясно тукъ на полицата.

— Тъй е, тъкмо тъй е, — викна радостно евреинътъ. — О ти, мждъръ съднике! О, ти — най-справедливъ отъ всички съдници! Колко си по-старъ, отколкото изглеждашъ!

— И тъй, — рече момъкътъ на Антонио, — оголете си гърдитѣ!

— Да, да, гърдитѣ! — каза Шайлокъ и се приближи съ ножа до него. — Гърдитѣ: тъй е казано въ

полицата, нали, почтенъ сждниче? Тъй е казано: колкото се може по-близу до сърдцето, нали?

— Да, — рече правникътъ. — А везни има ли тукъ? — Тѣ трѣбватъ, за да се премѣри месото.

— Че какъ! — викна Шайлокъ. — Има, разбира се: азъ донесохъ и везни.

— Тогава, — рече момъкътъ, — вземете на свои разноски и лѣкаръ-хирургъ, за да му превърже раната, Иначе той ще умре отъ изтичане на кръвь.

Шайлокъ изгледа недоволно правника и запита:

— Ами въ полицата вписано ли е това?

— Не е вписано, — отвърна момъкътъ, — но то се разбира. Вие ще трѣбва да постъпите тъй отъ състрадание.

Шайлокъ прочете още веднъжъ полицата и рече:

— Не, въ полицата не мога да намѣря такова условие.

Тогава правникътъ се обърна къмъ Антонио и го запита:

— Ами вие, търговецо, има ли да ни кажете още нѣщо?

— Много малко имамъ да кажа. Азъ съмъ въоръженъ съ търпение. Готовъ съмъ. Сбогомъ, Басанио, дайте си ржката! Моля ви да не тжгувате, че сте причина да се случи това съ мене. Сждбата се отнесе къмъ мене по-добре, отколкото къмъ мнозина други. Обикновено оня, който претърпи разорение, е обреченъ — като преживѣе богатството — съ помръкнали очи и набръчкано чело да влачи живота си въ неволя и бедность. А мене сждбата избави отъ такова страдание.

Той се просълзи и продължи:

— Изпращамъ поздравъ на вашата достойна жена. Кажете ѝ, какъ съмъ свършилъ своя животъ. Кажете ѝ, какъ съмъ ви обичалъ. Отдайте на мъртвия почитъта, която е заслужилъ. А когато вие свършите своя разказъ, нека тя разсжди, имали ли сте на тоя свѣтъ приятель. Недейте тжгува, че сте изгубили приятеля си,

както той се не кае, че ви е заплатилъ дълга. Дано само евреинътъ забие дълбоко своя ножъ: азъ ще платя тоя дългъ незабавно, отъ все сърдце.

Всички се просълзиха, като чуха тия думи.

Басанио стисна горещо ржката на приятеля си и му каза:

— Мили Антонио, азъ се оженихъ за такава умна, добра и хубава жена, че тя ми е по-скъпа отъ живота. Но и своя животъ, и жена си, па и цѣлия свѣтъ азъ не ценя по-високо отъ вашия животъ. Всичко съмъ готовъ да изгубя, всичко съмъ готовъ да принеса въ жъртва на това чудовище, за да ви отърва отъ него!

Младиятъ правникъ погледна Басанио и му рече съ усмивка:

— Ако жена ви чуеше, що сте готови да пожъртвувате за своя приятелъ, не би ви била много благодарна за това.

Обади се Грациано:

— И азъ съмъ жененъ, — каза той; — и азъ обичамъ жена си. Но пакъ бихъ се радвалъ, ако сега ви-таеше въ небесата — стига нѣкой ангелъ да можеше да склони къмъ милость тоя проклетъ евреинъ.

Младиятъ писаръ, който не бѣше казалъ дума, откакъ бѣ влѣзълъ господарьтъ му, рече тогава на Грациано:

— Слава Богу, че говорите такива нѣща задъ гърба на жена си. Инакъ би се вдигнала голѣма глъчка у дома ви.

Като слушаше тоя разговоръ, Шайлокъ си мислѣше:

— Ето какъвъ е семейниятъ животъ на християнитѣ. Азъ имамъ само една дъщеря, но по-скоро бихъ се съгласилъ да ѝ стане мжжъ нѣкой отъ племето на Варава, отколкото най-добриятъ християнинъ.

А после викна, като се обърна къмъ правника:

— Защо губимъ напраздно време? Моля те, произнеси по-скоро присждата!

Правникътъ рече важно:

— И тъй, единъ фунтъ месо отъ тѣлото на тоя търговецъ принадлежи на тебе. Законътъ ти го дава, сждътъ го присжда.

— О ти, най-праведенъ отъ всички сждници! — викна възхитенъ евреинътъ.

— И тоя фунтъ месо ти трѣбва да отрѣжешъ най-близу до сърдцето. Тъй реши сждътъ. Тъй казва законътъ.

— О, какъвъ многоученъ сждникъ! — викна отново Шайлокъ. — Ето — тая присжда е вече сщцинска присжда. Хайде сега — по-скоро на работа!

И той замахна съ ножа.

Но правникътъ му даде знакъ съ ржка — да спре.

— Почакай, почакай! — рече му той. — Още не е свършено. Не си чулъ всичко. По тая полица ти имашъ право да вземешъ само единъ фунтъ месо. Въ нея е буквално написано фунтъ месо. Но полицата ти не дава право нито на една капка кръвъ. И тъй, вземи онова, което ти се пада — единъ фунтъ месо. Но, като рѣжешъ месото, ако пролѣшъ и една капка християнска кръвъ, твоитѣ имущества и земи ще вземе съкровищницата на републиката. Такъвъ е венецианскиятъ законъ.

Грациано се изсмѣ и, като тупна по рамото Шайлока, рече му:

— О, какъвъ мъдрецъ! Забележи добре, евреино! О, какъвъ справедливъ сждникъ!

Шайлокъ се намръщи.

— Нима е такъвъ законътъ? — попита той.

— Ти самъ ще го видишъ, — отвърна правникътъ. — И тъй, понеже ти искашъ отъ насъ справедливъ сждъ, бжди увѣренъ, че той ще бжде много по-справедливъ, отколкото ти се иска.

— О, какъвъ многоученъ сждникъ! — викна отново Грациано. — О, какъвъ сждникъ, изпълненъ съ мъдростъ! Слушай добре, евреино! О, какъвъ справедливъ сждникъ!

Шайлокъ помисли, па рече:

— Ехъ, като е така, азъ съмъ съгласенъ съ вашето

предложение: платете ми тройно по полицата, па християнинът нека си върви!

— Ето ти паритъ, — каза Басанио.

— Не, — рече правникът и му спрѣ ржката. — Още не е всичко свършено. Евреинътъ трѣбва да изслуша докрай присждата. Не бива да се бърза. Той има право да получи само неустойката, нищо повече.

— Евреино! — викна отново Грациано съ усмивка. — Виждашъ ли — какъвъ сждникъ! Какъвъ справедливъ, ученъ и мждъръ сждникъ!

— И тъй, — продължи правникътъ, — пригответи се, Шайлоче, да си отрѣжешъ отъ тѣлото му месо. Само не забравяй, че не трѣбва да проливашъ кръвь. И друго нѣщо запомни: трѣбва да отрѣжешъ тъкмо единъ фунтъ — ни повече, ни по-малко. Ако ли отсѣчешъ повече отъ фунтъ или по-малко, дори и на косъмъ ако климнатъ везнитѣ ти, ще бждешъ наказанъ съ смъртъ, а всичкитѣ ти имоти ще отидатъ въ сѣкровищницата.

— Ето го! — викна Грациано. — Ето го — цѣль Даниилъ! Евреино, погледни: самъ Даниилъ стои предъ насъ! Ахъ ти, езичнико: падна ми най-сетне въ ржцетѣ!

— Хайде, евреино! — рече правникътъ на Шайлока. — Що чакашъ още? Вземи си дълга! Защо да губимъ време?

— Дай ми тритѣ хиляди жълтици, — каза Шайлокъ, — и азъ ще си вървя веднага.

— Ето ти ги, — рече Басанио: — отдавна съмъ ти ги приготвилъ.

Но правникътъ се намѣси пакъ.

— Той се отказа отъ паритѣ предъ сжда, — рече той. — Евреинътъ ще си получи дълга споредъ точното условие, записано въ полицата.

— Даниилъ, — каза Грациано, като погледна Шайлока, — той е наистина вторъ Даниилъ. Благодаря ти, евреино, че ми подсказа такова сравнение.

Шайлокъ кипна.

— Та нима азъ нѣма да получа дори тритѣ хиляди, които съмъ броилъ?

— Не; — рече правникътъ. — Ще получишъ само неустойката. Вземи си я!

— Дяволъ да му вземе неустойката! — викна Шайлокъ. — Ще си вървя: нѣма вече що да правя тукъ. Но правникътъ го спрѣ.

— Почакай, евреино, почакай! Още не можешъ да си вървишъ. Законното правосъдие иска още нѣщо отъ тебе. Законътъ на републиката гласи: ако нѣкой чуждостранецъ посегне прѣко или косвено върху живота на нѣкого отъ гражданитѣ и това се докаже предъ сѣда, половината отъ неговия имотъ се пада на оновова, когото е заплашвалъ съ убийство, а другата половина прибира съкровищницата на републиката. Колкото пѣкъ за живота на виновника, той зависи изцѣло отъ милосърдието на дожа: само дожътъ има право да го осѣди на смъртъ или помилва. Ето защо, както казахъ, сѣдътъ те обвинява: всички улики говорятъ, че ти си се домогвалъ да лишишъ отъ животъ своя противникъ — и съ това си заслужилъ наказанието, което произнесохъ. Падни на колѣне и моли дожа за милость.

— Да, да, моли! — рече Грациано, като го хвана за рамото. — Моли — да ти позволи да отидешъ самъ да се обесишъ! Но — тъй като цѣлото ти имущество се отчуждава и нѣма съ що да си купишъ вжже — следва се, евреино, да те обесятъ на държавна смѣтка.

Тогавъ дожътъ издигна гласъ и рече:

— Шайлоче! За да видишъ и разберешъ, колко много се различаватъ нашитѣ чувства отъ твоитѣ, азъ ти подарявамъ живота и безъ да ми се молишъ. Половината ти имотъ ще вземе Антонио. А другата половина ще отиде въ съкровищницата на републиката. Ако ли се разкаешъ, това наказание може да се замѣни само съ глоба.

— Да, — рече правникътъ, — за съкровищницата може, но не и за Антонио.

Шайлокъ стоеше — смазанъ и отчаянъ.

— Вземете всичко! — викна той и махна съ ржка. — Вземете ми и живота! Не ща милостъ. Като ми отнемате подпоритѣ, на които се държи цѣлиятъ ми домъ, като ме лишавате отъ срѣдствата за животъ, вие ми отнемате и самия животъ.

Правникътъ се обърна къмъ Антонио и го запита:

— Антонио, що желаете да сторите за него?

— Да му даде безъ пари вжже — и нищо повече, — каза съ смѣхъ Грациано.

Търговецътъ рече:

— Щомъ Негова Свѣтлость дожътъ и справедливиятъ сждъ не искатъ да взематъ отъ него законната половина отъ имуществото, азъ съмъ съгласенъ да взема другата половина заемъ отъ Шайлока, съ условие — да я върна, когато той умре, на господина, който отвлѣче дъщеря му. Но, освенъ това, заради снисхождението, което му правя, азъ искамъ — преди всичко — евреинътъ да се покръсти, а после да представи завещание въ сжда, че следъ своята смъртъ оставя цѣлия си имотъ на дъщеря си и на своя зеть.

— Нека бжде тѣй, — каза дожътъ. — А, не се ли съгласи, ще отмѣня веднага опрощението, що му дадохъ.

Правникътъ запита съ решителенъ гласъ Шайлока:

— Кажи, евреино: доволенъ ли си отъ присждата?

— Доволенъ съмъ, — отвърна Шайлокъ.

— Секретарьо, — рече правникътъ, — съставете актъ! Нека го подпише.

Но на Шайлока почна да става зле.

— Позволете ми да си ида, — замоли той. — Нѣ какъ си не се усѣщамъ добре. Пратете у дома каквото има да се подписва — азъ ще го подпиша и тамъ.

— Добре, — каза дожътъ. — Върви си. Но ще изпълнишъ всичко, както се каза.

Шайлокъ си излѣзе.

Почнаха да си излизатъ и другитѣ. Сждътъ бѣ свършилъ работата си.

Дожътъ се обърна тогава къмъ Балтасара — учения

правникъ — и го покани да остане на обѣдъ съ него.

Но момъкътъ отклони любезно поканата.

— Смирено ви моля, Ваша Свѣтлость, да ме извините, — рече той. — Още тая нощъ трѣбва да бѣда въ Падуа. Затова ми е необходимо да замина незабавно.

— Отъ сърдце съжалявамъ, — каза дожътъ, — че сте толкова заетъ.

Сетне се обърна къмъ Антонио и му рече :

— Антонио, вие трѣбва да възнаградите както се следва учения господинъ : той ви направи днесъ огромна услуга.

Сетне се сбогува и си тръгна, а следъ него излъзоха сенаторитѣ и хората отъ свитата.

Тогава Басанио се обърна къмъ правника и му рече :

— Вашата мъдростъ и голѣмитѣ ви знания, дълбоко уважаеми господине, избавиха днесъ отъ страшно нещастие и мене и моя приятелъ. Не ще и дума, ние сме длъжни да ви възнаградимъ. Затова бързае да ви предложимъ триѣ хиляди жълтици, които бѣхъ отдѣлилъ за евреина.

— Да, — добави Антонио, — но ние все пакъ ще ви останемъ задължени цѣлъ животъ — и сме готови да ви услужваме съ всичко, съ което можемъ.

Ала законоведътъ отказа да приеме паритѣ.

— Този, който е доволенъ отъ собствената си работа, — каза той, — признава, че му е заплатено щедро. Азъ съмъ доволенъ, че ви отървахъ, и затова смѣтамъ, че сте ми добре заплатили. Никога не съмъ работилъ за пари. Само едно бихъ желалъ : когато ме срещнете отново, да ме не забравяте. Сега ви пожелавамъ всичко добро — и бързамъ да се отправя на пѣтъ.

Но Басанио не отстѣпи.

— Принуденъ съмъ, достойни господине, — рече той, — да настоя предъ васъ да се съгласите и приемете отъ насъ нѣщо за споменъ. Приемете го като данѣкъ на обичъ, щомъ не желаете заплата за своя трудъ. Моля ви да сторите две нѣща : да си дадете съгласието и да ме извините за молбата.

— Господине, — рече момъкътъ, — щомъ толкова настоявате, съгласенъ съмъ: нѣмамъ сила да откажа.

И, като се обърна къмъ Антонио, рече му:

— Дайте ми своитѣ ржавици: ще ги нося за споменъ.

А на Басанио каза:

— Отъ васъ пкъъ ще взема ето тоя пръстенъ.

Но Басанио си дръпна ржката. Той си спомни, че бѣше обещалъ на Порция да се не раздѣля никога съ пръстена.

— Защо си дръпнахте ржката? — попита правникътъ. — Азъ не ща нищо друго: само тоя пръстенъ. Вие, разбира се, ако ме наистина обичахте, едва ли бихте могли да ми откажете тоя подаръкъ.

— Но, господине, — рече Басанио, — тоя пръстенъ е дребна работа. Не подхожда за подаръкъ: срамъ ме е да ви го дамъ.

— Все едно, — каза правникътъ. — Друго нищо не искамъ да взема. Азъ съмъ малко своенравенъ: обичамъ прищѣвкитѣ.

Басанио погледна пръстена и рече:

— Азъ скъпя тоя пръстенъ повече, отколкото струва. Ей сега ще обявя да потърсятъ най-хубавия пръстенъ въ цѣла Венеция и ще ви го дамъ. Само ми позволете да си задържа тоя.

Момъкътъ изглеждаше малко оскърбенъ.

— Както виждамъ, — рече той, — вие сте щедъръ, но само на думи. Най-напредъ ме научихте да моля, а сега вече ми давате вторъ урокъ, какъ да отговарямъ на оногова, който моли.

— Господине, — каза Басанио, — мой добъръ господине, тоя пръстенъ ми даде жена ми и — като го слагахъ на прѣста си — ме накара да се закълна, че нѣма никога нито да го продамъ, нито да го подаря никому, нито да го изгубя.

— Това сж праздни приказки, — каза намусено правникътъ. — Съ тоя предлогъ вие гледате да се от-

копчете. За мнозина подобни предлози служатъ — да пестятъ колкото се може повече своитѣ подаръци. Вие ще разкажете на своята жена, какъ съмъ смогналъ да заслужи тоя подаръкъ, и тя — ако е съ всичкия си умъ — нѣма да ви се сърди за това, че сте ми го дали. Пъкъ най-после правете каквото знаете! Сбогомъ!

И, като рече това, той си тръгна заедно съ писаря.

Антонио остана недоволенъ отъ тая постъпка на приятеля си.

— Басанио, — каза му той, — азъ бихъ ви посъветвалъ да му подарите пръстена. Нека моята приятелска обичъ, като се съедини съ неговата голѣма услуга, вземе връхъ надъ клетвата, що сте дали на жена си.

— Добре, — каза Басанио.

И, като си сне пръстена, даде го на Грациано, па му рече:

— Моля ви се, затечете се по-скоро следъ правника и го настигнете. Дайте му пръстена и — ако можете — доведете го веднага въ кжщата на Антонио. Хайде, Грациано, по-бърже!

ГРАЦИАНО се затече да настигне съдника и писаря му по улицата, а Басанио рече на приятеля си:

— Да идемъ сега, Антонио, у васъ. Да се отморимъ, да забравимъ тревогитѣ по тая страшна тжжба, която се разреши толкова чудно днесъ. Дано Грациано склони учения правникъ да дойде, за да го убедимъ, че не сме му непризнателни, както си мисли той. А утре рано ще тръгнемъ за Белмонтъ. Тука ти и тъй нѣмашъ работа, а моята жена ми поржча бездруго да те отведе. Навѣрно тя ни чака съ нетърпение.

Правникътъ и писарътъ му търсѣха въ това време кжщата на Шайлока. Писарътъ трѣбваше да му отнесе за подписъ завещанието, което щѣше да осигури щастieto на Лоренцо и Джесика.

Грациано ги настигна, спрѣ учтиво правника и му каза:

— Щастливъ съмъ, господине, че успѣхъ да ви настигна. Басанио ме прати. Той пообмисли и ми порѣча да ви предамъ пръстена, па и най-смирено да ви помоля да заповѣдате съ него на обѣдъ.

— Благодаря му крайно за пръстена, — рече правникътъ, — но на обѣдъ ми е невъзможно да остана. Моля ви, предайте на господинъ Басанио моята признателность.

Следъ това пѣкъ писарътъ го помоли да му покаже кжщата на евреина. Грациано трѣгна съ него, а правникътъ се отдѣли.

По пѣтя писарътъ и Грациано се заприказаха. Писарътъ излѣзе много уменъ и любезенъ момѣкъ. Грациано му каза, че за усърдието, което вложилъ въ работата си, заслужва награда. Но писарътъ отвърна, че — и той като господаря си — не работи за пари, а за наука. Стигнаха до кжщата на Шайлока. Евреинътъ подписа завещанието и другитѣ книжа. Когато дойде време да се сбoguва съ писаря, Грациано го замоли да приеме нѣщо за споменъ отъ него. И писарътъ — като господаря си — му поиска пръстена. Но какъ да го даде? Тоя пръстенъ му бѣ сложила на прѣста Нериса и на него бѣха издѣлбани думитѣ: „Вѣчно ме обичай и се не раздѣляй съ мене никога!“ Наистина, пръстенътъ не бѣше скжпъ. Не бѣше и кой знае колко хубавъ. Но нали му го бѣ дала жена му като знакъ за вѣрность.

Грациано се подвоуми. Но писарътъ настояваше. Нищо друго не искаше той да приеме за споменъ. И Грациано си рече на ума: „Басанио сжщо си не даваше пръстена, но най-сетне го даде: мене прати да го отнеса на правника. И азъ ще дамъ своя, а на жена си ще обясня, какъ е станало това. Тя ще разбере и нѣма да ми се сърди.“

И той подари на младия писаръ пръстена, що му бѣ дала Нериса, а после побърза да намѣри Антонио и Басанио.

КЪСНО презъ нощта, когато Порция и Нериса се бѣха върнали въ Белмонтъ, пристигна пратеникъ да извести, че иде и Басанио. Малко следъ това се чу звукъ на трѣба. Въ замъка влѣзоха Антонио, Басанио, Грациано и слугитѣ, които ги придружаваха.

Съ голѣма радостъ се срещнаха очакващитѣ съ новодошлитѣ. Порция прие много любезно Антонио и почна да го разпитва.

Но въ това време се чу буенъ разговоръ между Грациано и Нериса.

— Кому сте дали пръстена ми? — питаше жената.

— Кълна се въ месеца, който свѣти, — казваше мжжътъ, — че се сърдите безъ причина. Вѣрвайте ми, че го дадохъ на секретаря на съдника.

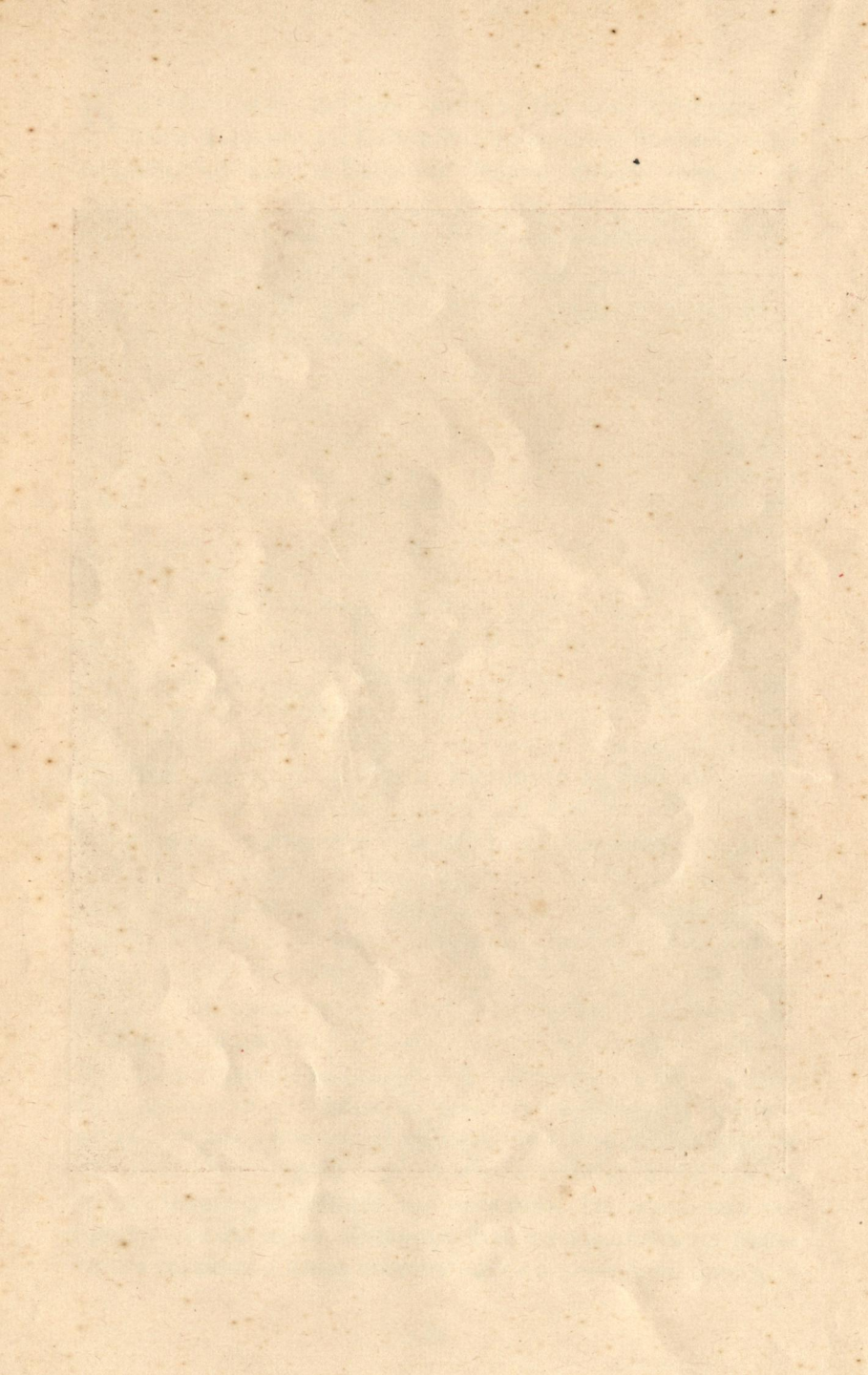
Порция се намѣси.

— Охо! Вие почнахте вече да се карате! — рече тя. — Кажете ми — защо е тази разпря?

— За нищо и никаква работа, — отвърна Грациано. — За пръстена, който ми подари Нериса. На него бѣше писано: „Вѣчно ме обичай и се не раздѣляй съ мене никога!“ Ако на златаря е хрумнало да издѣлбае такъвъ надписъ, може ли той да ме задѣлжи да обичамъ издѣлието му и да се не раздѣлямъ съ него никога? И ножаритѣ пишатъ по ножоветѣ какви ли не просташки стихове, но хората дори и не четатъ, що е написано. Па и самиятъ пръстенъ не бѣше Богъ знае каква скъпоценностъ. . .

— Ти какво приказвашъ надълго и нашироко за надписа и за цената? — рече Нериса. — Когато ти дадохъ пръстена, ти ми се заклѣ, че той цѣлъ животъ щѣлъ да ти стои на пръста — и дори въ сандѣка си щѣлъ да го отнесешъ, когато умрешъ. Помнишъ ли? Ако не за самата мене, поне за своитѣ красноречиви и безкрайни клетви ти трѣбваше да пазишъ тоя пръстенъ. На нѣкакъвъ секретарь си го далъ, казвашъ. Азъ се хващамъ на басъ, че тоя секретарь цѣлъ животъ ще си остане безъ брада. . .

— А, не, — рече Грациано; — той е още момъкъ когато възмжжее, и брада ще му порасте.

— Да, разбира се, — каза Нериса, — ако жена можеше да възмжжее. . .

— Не, — рече Грациано. — Кълна ти се, че подарихъ пръстена на секретаря на сждника. Той е младо момче, не по-високо отъ тебе на ръстъ. Той бѣше толкова любезенъ, толкова работа свърши, па и тъй настоятелно ме молѣше, че трѣбваше — като награда за труда му — да отстъпя и му подаря пръстена. Ние трѣбва да бждемъ признателни, най-сетне!

— Стига сте се разправяли! — каза Порция. — Ако се сжди по съвестъ, вие заслужвате укоръ за това, че тъй лесно сте се решили да се раздѣлите съ първия подаръкъ, що ви е дала жена ви. Нали скрепихте тоя пръстенъ на прѣста си съ клетва, че ще го пазите, за да докажете своята вѣрность? И азъ дадохъ пръстена си на своя мжжъ и го накарахъ да се закълне, че до гробъ не ще го снее. Моятъ милъ съпругъ е тукъ — и азъ съмъ готова да се закълна, че не би се съгласилъ да даде пръстена си никому, нито би го снелъ — дори и всички съкровища на свѣта да му дадѣха. Вие, Грациано, огорчихте много жестоко своята жена. Да се бѣше случило съ мене подобно нѣщо, азъ щѣхъ сигурно да полудѣя.

— Госпожо, госпожо! — рече Грациано. — И Басанио даде своя пръстенъ: той го подари на сждника, който самъ му го поиска, па и правникътъ наистина бѣ заслужилъ такава награда. А после пъкъ неговиятъ писарь — младъ момъкъ, който водѣше книгата по тжжбата и протоколитѣ, поиска моя пръстенъ. И нито господарьтъ му, нито той се съгласяваха да взематъ нѣщо друго.

Порция измѣри мжжа си съ студень погледъ и го запита:

— Каквъ пръстенъ сте му подарили? Надѣвамъ се, че не е билъ моятъ.

Басанио наведи очи, но после погледна Порция и рече:

— Сгрѣшихъ. Но не ща да притурямъ и лъжа къмъ своята грѣшка. Вие виждате сама, че пръстенътъ не е на пръста ми. Азъ съмъ се раздѣлилъ съ него.

— Щомъ е тъй, — рече Порция, — право имамъ да мисля, че и вѣрность нѣма въ душата ви.

— Порцийо, моя приятелко, — каза Басанио, — ако знаехте, кому съмъ далъ пръстена; ако знаехте, какъ не желаехъ да се раздѣля съ него, но трѣбваше да го дамъ, защото оня момъкъ не рачеше да вземе нищо друго: ако знаехте всичко това, сигурно бихте смегчили своето негодуване.

— А ето какво ще ви кажа азъ, — рече Порция. — Ако знаехте, господине, колко скѣпя тоя пръстенъ; ако знаехте макаръ и на половина жената, която ви го даде; ако знаехте, че дори вашата честь ви налага да го пазите: ако знаехте всичко това, никога никому не бихте пожелали да го подарите. Защото — ако искахте да го запазите и ако го бѣхте бранили съ упорита настойливост, би ли се намѣрилъ мжжъ — толкова обезумѣлъ, че да иска отъ васъ предметъ, що смѣтате за светиня? Но азъ вече разбрахъ отъ думитѣ на Нериса, какво е станало. Вие сте го дали на нѣкоя жена.

— Не, — рече Басанио решително. — Кълна се въ своята честь, кълна се въ душата си, че го дадохъ не на жена, ами на мждъръ сждникъ, госпожо! Предложихъ му три хиляди жълтици — награда за неговия трудъ. Той ги не прие. Настояваше да му дамъ пръстена. Отначало азъ му отказахъ и той си отиде възмутенъ — той, който спаси живота на моя приятель! Какво ми се падаше да сторя, госпожо, тогава? По неволя трѣбваше да му пратя пръстена. Дългътъ на приличие и срамътъ ме смазваха, а моята честь ми заповѣдваше да я не мърся съ неблагодарность. Простете ми, великодушна приятелко. Кълна се въ свещенитѣ нощни свѣтила, че — ако вие бѣхте съ мене

тамъ — сигурно сама щѣхте да ме замолите да си подаря прѣстена на достойния докторъ.

Тогава се намѣси Антонио.

— За мое нещастие, — рече той, — всички тия разпри ставатъ по моя вина. Азъ съмъ причината за всичко.

— О, недейте се огорчава, господине, — каза му Порция. — Ние все пакъ ви се много радваме, че ни гостувате.

— Порцийо, моя приятелко, — рече Басанио, — простете ми, че съмъ ви оскърбилъ безъ да ща. Кълна ви се предъ тѣзи приятели, които стоятъ тукъ, кълна се въ прекраснитѣ ви очи, дето виждамъ самия себе си. . .

Порция го прекъсна.

— Забележете добре, господа, — рече тя: — той вижда себе си въ дветѣ ми очи, значи — вижда ме двойно: по веднѣжъ въ всѣко око. Кълнете се тогава въ своята двойствена душа: тогава повече ще ви вѣрваме. . .

— Но изслушайте ме, — рече умолително Басанио. — Азъ моля прошка отъ васъ за своята вина и се кълна отъ дѣното на сърдцето си, че занапредъ ще пазя ненарушимо всички обещания предъ васъ.

Антонио се намѣси втори пжтъ и рече на Порция:

— Уважаема госпожо, азъ бѣхъ далъ себе си въ залогъ за неговото щастие и сигурно щѣхъ да заплатя съ живота си затова, ако не бѣ помощта на оногова, комуто вашиятъ мжжъ подари прѣстена. Отново съмъ готовъ да дамъ себе си въ залогъ — душата си да заложа, — че моятъ приятель занапредъ не ще се провини въ невѣрность.

Тогава Порция сне отъ ржката си прѣстенъ, даде го на Антонио и му каза:

— Значи, вие ще му станете поржчителъ. Добре. Приемамъ. Дайте му тоя прѣстенъ, ала го замолете да го пази по-грижливо и по-добре отъ първия.

Антонио подаде прѣстена на Басанио и му каза:

— Вземете тоя пръстенъ, Басанио, и се закълнете — вѣчно да го пазите.

Басанио пое пристена и рече съ голѣмо учудване :

— Богъ ми е свидетель : тоя пръстенъ е сжщиятъ, който дадохъ на доктора.

Въ сжщото време и Нериса подаде на Грациано пръстенъ и му каза :

— И ти се закълни да го пазишъ вѣчно.

Сжщото учудване изказа и Грациано.

— Та тъкмо тоя пръстенъ подарихъ азъ на писаря Отде се е взелъ ?

Тогава Порция каза :

— Вие всички се учудвате, защото не знаете, що е станало. Ето ви писмото : прочетете го въ свободното си време. То иде отъ Падуа, отъ докторъ Беларио. Отъ него ще узнаете, че азъ бѣхъ сждникътъ, а Нериса — секретарьтъ. Лоренцо ще ви засвидетелствува, че веднага следъ васъ заминахъ и току що съмъ се върнала вкжщи : още не съмъ влизала дори въ стайтъ.

После се обърна къмъ Антонио и му рече весело :

— Поздравявамъ ви, господине. Азъ пазя за васъ известия, каквито съвсемъ не очаквате. Ето ви писмо. Прочетете го още сега. Отъ него ще научите, че корабитѣ ви, пълни съ богата стока, сж пристигнали въ нашето пристанище. Нѣма да ви разказвамъ, какъ се случи, та това писмо падна въ ржцетѣ ми.

Следъ това Нериса подаде на Лоренцо и Джесика завещанието на Шайлока, въ което евреиньтъ оставяше следъ смъртъта си цѣлия свой имотъ на дъщерята и зетя си.

КРАЙ

КЛАСИЦИТЪ ЗА ЮНОШИ

ИЗДАВА „ХЕМУСЪ“ А. Д. — СОФИЯ

ОМИРЪ: 1. Троянската война, 2. Одисеята, съ черни и цвѣтни илюстрации. Преведе Ранъ-Босилекъ.

ШЕКСПИРЪ: 1. Венециански търговецъ, 2. Сънъ въ лѣтна нощъ, 3. Кралъ Лиръ, 4. Макбетъ и 5. Буря. Разкошно илюстровани. Преразказани за юноши отъ Николай Райновъ, Николай Лилиевъ, Ана Каменова и Ранъ-Босилекъ.

СЕРВАНТЕСЪ: Донъ Кихотъ, преведе Д. Поповъ.

ДИКЕНСЪ: 1. Давидъ Коперфилдъ, 2. Оливеръ Твистъ и 3. Домби и синъ. Преведе за юноши Драго Поповъ.

ХИЛЯДА И ЕДНА НОЩЪ, избрани приказки за юноши, преразказа Николай Райновъ.

КЛАССИФИКАЦИЯ ЗА ЮНОЩИ

НАМАВА „ХЕМУС“ А. Д. — СОФИЯ

ОМЪРЪ: I. Троникова война, S. Одиерста, се
всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.

ИЗДАНИЕ: I. Бенарския търговец,
S. София в 1914 г. S. Крива паланка, A. Мана

Всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.
Всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.

ИЗДАНИЕ: I. Бенарския търговец,
S. София в 1914 г. S. Крива паланка, A. Мана

Всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.
Всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.

ИЗДАНИЕ: I. Бенарския търговец,
S. София в 1914 г. S. Крива паланка, A. Мана

Всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.
Всичко в историята на Панагюрица, Панагюрица, Панагюрица.

ЦЕНА 30 ЛЕВА

ОДОБРЕНА ОТЪ МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНОТО
ПРОСВЪЩЕНИЕ СЪ № 37567 ОТЪ 20. XII. 1929 ГОД.